

Laamanen Senni, Vihavainen Anniina

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISEN
LAPSEN SUOMEN KIELEN
KEHITYKSEN TUKEMINEN
PÄIVÄHOIDOSSA

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Toukokuu 2012

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 15.5.2012	
Tekijä(t) Laamanen Senni ja Vihavainen Anniina	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalialan koulutusohjelma Sosionomi (AMK)	
Nimeke Maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen kehityksen tukeminen päivähoitossa		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössämme selvitimme yhden Etelä-Savon kunnan päivähoiton työntekijöiltä kuinka maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen kehitystä tuetaan, miten tukitoimet ja lasten tarpeet kohtaavat sekä millaisia haasteita ja kehittämisen kohteita työssä työntekijöiden mielestä ilmenee. Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin teemahaastattelujen avulla.</p> <p>Maahanmuuttajataustaisia lapsia tulee Suomen päivähoitojärjestelmän piiriin jatkuvasti yhä enemmän ja tämä aiheuttaa uusia haasteita päivähoiton suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehitystyöhön. Varsinkin maahanmuuttajataustaisten lasten kielenkehitys ja sen tukeminen ovat olennaisia asioita, joihin tulevaisuudessa on kiinnitettävä yhä enemmän huomiota päivähoitoa suunniteltaessa. Kieli on oppimisen avain ja siksi on tärkeää varmistaa, että maahanmuuttajataustaiset lapset saavat riittävän tuen suomen kieltä opeteltaessa. Varhaiskasvatuksen monikulttuurisessa työssä tärkeitä asioita ovat muun muassa hyvä yhteistyö eri tahojen välillä sekä työntekijöiden oma ymmärrys asian tärkeydestä.</p> <p>Tuloksista käy ilmi, että tukitoimia ja menetelmiä on paljon ja niitä käytetään monipuolisesti kaikissa päivähoiton toimissa. Kaupungin järjestämiä tukitoimia olivat esimerkiksi suomi toisena kielenä -opettajan (S2 -opettaja) sekä kiertävän erityislastentarhanopettajan (KELTO) palvelut. Päivähoitossa käytetyistä menetelmistä esiin nousivat useimmiten asioiden toistaminen, erilaiset muistipelit ja lapsen oman äidinkielen oppimisen tukeminen. Haastatteluista käy myös ilmi kuinka ilman vanhemmilta saatavaa säännöllistä ja luotettavaa palautetta on hankala todeta millä tavalla tukitoimet ja tarpeet todella kohtaavat. Tärkeimpinä kehittämistarpeina haastateltavat mainitsivat lisätyövoiman saamisen hankaluuden, työntekijöiden koulutuksen puutteen ja KELTO:n sekä S2 -opettajan toimien vähäisyyden. Eniten työhön vaikuttavina haasteina haastateltavat kokivat hankaluudet kulttuureihin tutustumisessa sekä yhteneväisen linjan saavuttamisessa työntekijöiden suhtautumisessa maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä.</p> <p>Opinnäytetyöstä on hyötyä varhaiskasvatuksen monikulttuurisessa työssä työskenteleville sekä monikulttuurisuudesta ja kielenkehityksestä kiinnostuneille.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Maahanmuuttaja, varhaiskasvatus, kielenkehitys, monikulttuurinen työ		
Sivumäärä 40 + 3	Kieli suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteenä teemahaastattelurungot (3 kpl)		
Ohjaavan opettajan nimi Jussila Virve	Opinnäytetyön toimeksiantaja	

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 15.5.2012	
Author(s) Laamanen Senni & Vihavainen Anniina		Degree programme and option The Degree Program in Social Services Bachelor of Social Services (AMK)	
Name of the bachelor's thesis Supporting the Finnish language development of immigrant children in early childhood education			
Abstract <p>In our thesis we investigated one of the municipal day cares of (the province of) South Savo and especially how the immigrant children's development in the Finnish language is supported by the day care. We also investigate how the needs of children and the support given to them meet and what kind of challenges and shortcomings do the daycare employees' face in their work.</p> <p>While the number of immigrant children in Finnish daycare system is constantly increasing, it poses new challenges to daycare planning, implementation and development. In particular, immigrant children's language development and its support are essential elements on which must be paid more attention during the daycare planning. Language is the key in learning and that is why it is so important to ensure that immigrant children receive appropriate support to learn the Finnish language. Important issues in multicultural work of early childhood education include good cooperation between different agencies as well as workers' own understanding of their works importance.</p> <p>Interview data shows that there are many support measures and they are used in a wide range of all day care activities. Support activities were organized by the city, for example S2 - Teacher and KELTO's services. The most used language support methods in daycare are different kinds of memory games and supporting the child's native language. Interviews also show it's hard to say how the given support and the needs of immigrant families meet without regular and reliable feedback from the parents. The most important development needs in day care were for example workers' lack of education. One of the challenges affecting the day care employees' work was how to standardize employees' attitudes towards immigrant children and families.</p> <p>The thesis is useful for those who are working in the multicultural working environment of early childhood education as well as for those who are interested in multiculturalism and language development.</p> <p>KELTO= Teacher of special early childhood education S2-teacher= Finnish as a second language teacher</p>			
Subject headings, (keywords) Immigrant child, language development, early childhood education, multicultural work			
Pages 40 + 3	Language Finnish	URN	
Remarks, notes on appendices Appendices (3)			
Tutor Jussila Virve		Bachelor's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄHOITO SUOMESSA	2
2.1	Kasvattajana päivähoidossa	3
2.2	Kielen merkitys päivähoidossa	4
3	MAAHANMUUTTAJATAUSTAINEN LAPSI.....	5
4	KIELENKEHITYS	6
4.1	Kielenomaksumisen alkuvaihe	7
4.2	Kaksikielisyys	8
4.3	Suomi toisena kielenä – opetus päivähoidossa.....	9
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	11
5.1	Tutkimustehtävät ja tutkimuksen kohderyhmä.....	11
5.2	Tutkimusmenetelmät ja toteutus.....	12
5.3	Tutkimusaineiston analysointi	12
5.4	Opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	13
6	TUTKIMUSTULOKSET	14
6.1	Kielenkehityksen tukitoimet.....	14
6.2	Tukitoimien kehittäminen.....	22
6.3	Haasteet päivähoidon monikulttuurisessa työssä.....	27
6.4	Tarpeiden ja tukitoimien kohtaaminen	32
7	POHDINTA	34
	LÄHTEET	38
	LIITE/LIITTEET	
	1 Monisivuinen liite: teemahaastattelurungot 3 kpl	

1 JOHDANTO

1990-luvulta lähtien Suomen ulkomaalaisväestö on kasvanut nopeasti ja nykyään Suomessa asuu ihmisiä yli 150 eri maasta. Venäläiset, virolaiset, ruotsalaiset ja somaalilaiset ovat Suomen suurimmat ulkomaalaisryhmät. (Räty 2002, 34–35.) Suomalaiseen päivähoitoon tulee jatkuvasti yhä enemmän eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia maahanmuuton lisääntymisen ja yhteiskunnan monikulttuuristumisen myötä. Suomalaisessa päivähoitolaissa määritellään, että jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuritaustansa ja suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. Opinnäytetyössä käytetään käsitettä maahanmuuttaja, sillä se toimii yleiskäsitteenä niin pakolaiselle, turvapaikanhakijalle, siirtolaiselle kuin paluumuuttajallekin.

Opinnäytetyössä tarkastellaan kuinka maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen kehitystä tuetaan yhden Etelä-Savon kunnan päivähoitossa, kuinka tukitoimet ja tarpeet kohtaavat sekä millaisia haasteita työssä ilmenee. Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään varhaiskasvatusta sekä päivähoitoa Suomessa, kielenkehitystä ja maahanmuuttajuutta. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla, koska siinä haastattelijalla sekä haastateltavalla on mahdollisuus käydä avoimempaa dialogia.

Maahanmuuton lisääntymisen vuoksi aihe on ajankohtainen ja sitä on viime vuosina tutkittu jonkin verran, mutta tällaista selvitystä ei vielä ole Etelä-Savon seudulla tehty. Tutustuimme aiheeseemme muun muassa Laura Kokkosen (2009) tekemän opinnäytetyön ja Helsingin kaupungin päivähoiton suomi toisena kielenä -suunnitelman (2005) kautta. Kokkonen (2009) selvittää opinnäytetyössään kuinka eräässä Itä-Suomen kaupungissa monikulttuurisissa päiväkotiryhmissä työskentelevät varhaiskasvattajat tukevat maahanmuuttajataustaisten lasten kaksikielisyyttä ja kulttuuri-identiteettiä. Tuloksina opinnäytetyössä selvisi esimerkiksi, kuinka lasten kaksikielisyys ja kulttuuri-identiteetin tukeminen pyritään sisällyttämään päiväkodin arjen toimintaan. Kehittämistarpeina ilmeni muun muassa henkilöstön osaamisen vahvistaminen kielenkehityksen tukemisessa.

Suomi toisena -kielenä opetukseen sekä sen tärkeyteen tutustuimme Helsingin kaupungin päivähoiton suomi toisena kielenä -suunnitelman (2005) kautta, jossa kartoitetaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan tietoja ja osaamista maahanmuuttajataustais-

ten lasten ryhmään integroimisessa. Suunnitelmassa kuvataan muun muassa Helsingin kaupungin päivähoitossa käytössä olevat rakenteet monikulttuurisen varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Suunnitelman kautta perehdyimme aiheeseemme, jotta saimme laajemman ja tarkemman käsityksen S2 – opetuksesta Suomessa.

2 VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄHOITO SUOMESSA

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten eri elämänalueilla tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen tavoitteena on edistää lasten kasvua, kehitystä sekä oppimista. Jotta kasvatuksellinen vuorovaikutus toimisi parhaalla mahdollisella tavalla, tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä. Suomalainen varhaiskasvatus ja sen arvopohja perustuvat kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. (Stakes 2005, 11–12.)

Suomalaisen varhaiskasvatuksen tärkeimpänä tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvointia varhaiskasvatuksessa kehittävät mahdollisimman vakaat sekä turvalliset ihmissuhteet, kun lapsen kanssakäymistä vanhempiin, kasvattajiin ja muihin päivähoiton lapsiin vaalitaan. Lapsen tulisi kokea kuuluvansa vertaisryhmään. (Stakes 2005, 15.)

Suomessa päivähoiton kehittämisestä, laadusta ja lainsäädännöstä vastaa Sosiaali- ja terveysministeriö. Varsinaisten päivähoiton palvelujen järjestämisestä vastuu on kunnilla. Päivähoiton tavoitteena on taata lapselle turvallinen hoitopaikka ja edistää samalla hänen kasvua ja kehitystään. Suomalaisessa päivähoitossa pyritään kunnioittamaan muun muassa vanhempien uskonnollisia sekä kasvatuksellisia vakaumuksia Suomen lain sallimissa rajoissa. Huomioon otetaan myös lapsen kieli ja kulttuuri. Suomessa asuville laki takaa suomen-, ruotsin-, ja saamenkielistä päivähoitoa lapsen omalla äidinkielellään. Myös muunkielisten lasten äidinkieltä ja kulttuuria pyritään tukemaan yhdessä hänen perheensä ja muiden kulttuurin edustajien kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

2.1 Kasvattajana päivähoitossa

Päivähoidon henkilöstö muodostaa ammattitaitoisen ja moniammatillisen yhteisön, jonka toiminta perustuu suomalaisen yhteiskunnan määrittelemissä asiapapereissa oleviin arvoihin sekä toimintatapoihin. Päivähoidon kasvattajana toimivalta edellyttää sitoutumiskykyä, herkkyyttä ja kykyä sekä halua reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Koulutuksen tuottama ammatillinen tieto ja kokemus luovat perustan kasvattajayhteisön osaamiselle. Toimintaa pyritään jatkuvasti kehittämään kasvattajayhteisön toimesta dokumentoimalla ja arvioimalla. Olennaista ammatillisen osaamisen kehittämisessä on huomioida varhaiskasvatuksen muuttuvat tarpeet. (Stakes 2005, 16–17.)

Varhaiskasvatusympäristö rakentuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Näihin kuuluvat hoitoa varten rakennetut tilat, niiden lähiympäristö sekä toiminnallisiin tilanteisiin liittyvät sosiaaliset ympäristöt sekä materiaalit ja välineet. (Stakes 2005, 17.) Myös esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2010, 9–11) asetetaan vaatimus opetuksen ilmapiirille, työtavoille ja oppimisympäristölle. Näiden osa-alueiden tulee tarjota mahdollisimman monipuolisia kielellisiä virikkeitä sekä rohkaista lasta ilmaisemaan ajatuksiaan. Hyvin suunnitellussa ja turvallisessa oppimisympäristössä lapsi kehittää sanavarastoaan, jolloin luovuus ja mielikuvitus pääsevät kehittymään parhaiten.

Lastentarhanopettajina toimivat henkilöt voivat olla pohjakoulutukseltaan lastentarhanopettajan, kasvatustieteen (varhaiskasvatus) kandidaatin tai maisterin tutkinnon, sosiaalikasvattajan tai sosionomin (AMK) tutkinnon suorittaneita. He toimivat päivähoiton monissa erilaisissa tehtävissä. Lastentarhanopettajalla on oman päivähoitoryhmänsä pedagoginen vastuu toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. (Lastentarhanopettajaliitto.)

Erityislastentarhanopettajat ovat varhaiserityiskasvatuksen asiantuntijoita ja heidän tehtävänsä on integroida erityispedagogiikan asiantuntemusta varhaiskasvatukseen. Varhaiserityiskasvatuksen tehtävänä on mahdollistaa oppimisympäristö, jossa kaikilla lapsilla on mahdollisuus kasvaa, kehittyä ja oppia yhteisessä ympäristössä. Erityislastentarhanopettaja voi toimia joko osana päivähoitoryhmää tai kiertävänä erityislastentarhaopettajana (KELTO). Hänen tehtäviinsä kuuluu toimia erityistä tukea tarvitsevien

lasten varhaiskasvatustalveluiden valmistelu-, suunnittelu- ja konsultointitehtävissä useasta päivähoidon toimintayksiköstä koostuvalla alueella. (Lastentarhanopettajaliitto esite 2007, 3-7.)

2.2 Kielen merkitys päivähoitossa

Kieli tukee lapsen ajattelutoimintojen ja kommunikaation kehitystä eri merkityksien välittäjänä. Kielen tehtävä ajattelutoimintojen tukena korostuu lapsen kasvaessa. Tällöin se liittyy oleellisesti ongelmanratkaisuun, loogisen ajattelun ja kuvittelun osa-alueille. Valmiudet kielen hallintaan ovat tärkeä perusta oppimisvalmiuksille. (Stakes 2005, 19.) Kielen tehtävä ajattelutoimintojen tukena korostuu lapsen kasvaessa.

Kasvattajayhteisön tulisi tietoisesti ja aktiivisesti tukea jokaisen lapsen kielenkäyttöä lapselle ominaisten toimintatapojen alueilla. Kielen kehittymistä tulee tukea leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen sekä taiteellisen ilmaisun ja kokemisen kautta. (Nurmi-laakso & Välimäki 2011, 17.) Jäljittelyllä on tärkeä merkitys kielen oppimisessa, sillä se on aina luova ja persoonallinen prosessi. Saduilla ja leikillä on varhaiskasvatuksessa erityinen merkitys, sillä lapsella on luontainen taipumus sanoilla leikkittelyyn ja riittelyyn. Kasvattajan tehtävänä on opettaa toimintatapoja, kuvailla ja selittää lapsen havaintoja. Olennaista on taata lapselle malleja kielen ja käsitteiden oppimiseen virikkeellisessä ympäristössä sekä tukea puhetta, jota lapsi jo ymmärtää. (Stakes 2005, 19.)

Päivähoitolla pyritään vaikuttamaan monikielisen lapsen kehitykseen tukemalla lapsen suomen kielen sekä suomalaisen kulttuurin omaksumista, antamalla mahdollisuudet äidinkielen oppimiseen, yhteistyöllä vanhempien kanssa ja auttamalla koko perhettä kotoutumisprosessissa (Hassinen 2009, 146). Lapsi saattaa uuteen kieliympäristöön tultuaan (esimerkiksi päiväkotia) yrittää hetken aikaa selvittää kotikielellään. Hän kuitenkin nopeasti huomaa, etteivät muut ymmärrä häntä ja voi tämän jälkeen olla useita viikkoja lähes puhumaton. Tänä aikana lapsi seuraa päiväkotiympäristön tilanteisiin liittyvää puhetta ja alkaa pian toistella kuulemiaan fraaseja ja sanoja. (Korpilahti 2010, 146–147.) Lapsen kehitys saattaa lisäksi usein taantua väliaikaisesti, hän saattaa eristäytyä muista ihmisistä ja käyttäytyä passiivisesti tai jopa aggressiivisesti (Alijoki 1998, 33). Päivähoitoa mietittäessä tulisikin ottaa huomioon, että uuden kielen esittely pitäisi tapahtua vähitellen. Lasta ei saisi sijoittaa yksin sellaiseen ryhmään, jossa hän ei pysty ymmärtämään annettuja ohjeita. (Arnberg 1989, 104.) Jos lapsen kotiympäris-

tössä tai ympäröivässä yhteiskunnassa ei käytetä ollenkaan uutta kieltä, niin päivähoito on yleensä yksin vastuussa uuden kielen opettelusta. Kuitenkin, jos kyseessä on vähemmistölapsen toinen kieli niin päiväkotikieli voi luottaa siihen, että lapsi pystyy käyttämään uutta kieltä myös päiväkodin ulkopuolella. (Skutnabb-Kangas 1988, 110.) Päivähoidon keskeisimpänä haasteena onkin varmistaa lapsen turvallinen oppiminen varhaiskasvatuksessa. Lapsen on vaikea mennä perheen keskeltä isoon lapsiryhmään, jossa kaikki puhuvat kieltä, jota on hankala ymmärtää. Pienikin lapsi ymmärtää asiat kuitenkin helposti aikuisten äänensävyistä, ilmeistä sekä asenteista. (Hassinen 2009, 146.)

3 MAAHANMUUTTAJATAUSTAINEN LAPSI

Maahanmuuttaja määritellään yläkäsitteenä toisesta maasta Suomeen muuttavaksi henkilöksi. Käsitteellä tarkoitetaan paluumuuttajia, pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja siirtolaisia. Paluumuuttaja on ulkosuomalainen henkilö, joka muuttaa Suomeen. Paluumuuttaja on voinut itse syntyä Suomessa tai toinen hänen vanhemmistaan tai yksi isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperältään suomalainen. Pakolaisella tarkoitetaan ulkomaalaista henkilöä, jolla on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteensä vuoksi. Pakolaisaseman voi saada henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu toteaa olevan pakolainen. Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Jos hänelle myönnetään turvapaikka, saa hän pakolaisaseman. Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa toiseen maahan rakentaakseen siellä uuden elämän. (Maahanmuuttovirasto 2012.)

1990-luvulta lähtien Suomen ulkomaalaisväestö on kasvanut nopeasti ja nykyään Suomessa asuu ihmisiä yli 150 eri maasta. Venäläiset, virolaiset, ruotsalaiset ja somalialaiset ovat Suomen suurimmat ulkomaalaisryhmät. (Räty 2002, 34–35.) Suomen maahanmuuttopolitiikan peruspäätös on kotouttaa eli integroida maahanmuuttajat suomalaiseen yhteiskuntaan. Pysyvästi maahan muuttaneen henkilön tulee saada samat oikeudet sekä velvollisuudet kuin syntyperäisellä suomalaisella ja yhteiskunnan tärkeä tehtävä onkin edistää kotoutumisen lisäksi juuri tasa-arvon toteutumista. (Räty 2002, 134.)

Maahanmuuttajataustainen lapsi määritellään lapseksi, jonka äidinkieli on jokin muu, kuin suomi, ruotsi, saame, romani tai viittomakieli. Maahanmuuttajataustainen lapsi on voinut muuttaa Suomeen ulkomailta tai syntyä Suomessa maahanmuuttajataustaiseen perheeseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 17.) Uuteen maahan muutettaessa katkaistaan ihmissuhteiden, kielen ja kulttuurin ketju. Sillä voi olla vaikutuksensa myös lapsen kielelliseen kehitykseen ja kaksikielisyyden muodostumiseen, koska sukulaiset joutuvat erilleen ja vähemmistökielen kuuleminen vähenee. (Arnberg 1989, 12–13.)

Nykyinen varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee yhtenä päivähoidon tärkeänä tehtävänä myös maahanmuuttajataustaisten lasten kotoutumisen. Monikieliset lapset eroavat toisistaan muun muassa kielen ja kulttuurin suhteen ja yhteiskunnan hyvinvointi riippuu osaltaan siitä, kuinka hyvin maahanmuuttajat kotoutetaan Suomeen. Eri äidinkieltä puhuvia lapsia alkoi tulla Suomen päivähoitojärjestelmään 1990-luvulla ja siitä lähtien on pyritty kehittämään monikulttuurista osaamista päivähoitossa. Lainsäädännössä on myös määritelty maahanmuuttajataustaisille lapsille kuuluva oikeus kielen ja kulttuurin tukemiseen. Päivähoiton tehtävänä on tukea lapsen tutustumista suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaa yhteistyössä lapsen kotiympäristön kanssa. (Hassinen 2009, 143–145.)

4 KIELENKEHITYS

”Kieltä tarvitaan oman minän, yksilöllisyyden ilmaisemiseen” (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 31).

Kielen avulla lapsi rakentaa omaa identiteettiään, itsetuntemustaan ja jäsentää ympäristöään. Kieli toimii myös lapsen tunne-elämän, luovuuden ja itsetunnon vahvistamisen välineenä. Kielen merkitystä ei voida siis yliarvioida. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 24–25.) Kieli on yhteydessä lapsen koko kehitykseen, sillä sen avulla hankitaan ja varastoidaan tietoa muistiin sekä kehitetään ajattelun nopeutta ja laajuutta. Kokonaisuudessaan kieli on ajattelua, tunteiden ilmaisua, kokonaisvaltaista vuorovaikutusta sekä toiminnan ilmaisemista. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 31.)

Äidinkieltä kutsutaan tunnekieleksi, koska sen avulla osataan täsmällisimmin ilmaista omat tunteet ja ajatukset. Äidinkieli on tiedon sekä ajattelun kieli ja samalla se on side oman kulttuurin juuriin. Maahanmuuttajavanhempien tulisi käyttää omaa äidinkieltään johdonmukaisesti omien lapsiensa kanssa, eikä sekoittaa eri kieliä, koska äidinkielen hallinta on myös perusta uuden kielen oppimiselle. Sujuvan suomen kielen oppimisen edellytyksenä on oman äidinkielen osaaminen. (Räty 2002, 154–156.)

Tunnetuimmat kielenkehityksen tutkijat ovat Jean Piaget ja Lev Vygotsky, joiden teorioissa on paljon samaa. Piaget korostaa omassa teoriassaan puheenkehityksen syklistä kehittymistä kulttuurista riippumatta. Hänen mukaansa noin 6–10 kuukauden ikäisenä alkaa spontaani jokelteluvaihe, jonka jälkeen seuraa noin 11–12 kuukauden iässä erilaisten äänteiden jäljittelyvaihe, josta siirrytään yhden sanan vaiheeseen. Nämä sanat voivat ilmaista vuorotellen haluja, tunteita tai huomioita. Toisen ikävuoden lopussa lapsen puheeseen alkaa ilmaantua kahden sanan lauseita, joista pikkuhiljaa muokkaantuu pidempiä lauseita sisältäen kieliopillisia rakenteita. (Piaget 1977, 84–85.) Sekä Piaget että Vygotsky korostavat lasta oman ainutlaatuisen itsensä rakentajana sekä tuovat esiin aikuisen tärkeyden kielenkehityksessä (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 32). Vygotsky tuo esille omassa teoriassaan sen, ettei uusien sanojen oppiminen ole hankalaa lapsille sen ääntämisen vuoksi, vaan koska he eivät ymmärrä käsitettä, johon sana viittaa (Vygotsky 1962, 7).

4.1 Kielenomaksumisen alkuvaihe

Ensimmäiset kommunikaation merkit lapsen ja tämän huoltajan välillä ovat ilmeitä ja eleitä esimerkiksi hymyileminen, otsan rypistäminen ja suun sekä käsien liikkeet. Ensimmäisenä kielitieteellisenä luokkana lapsi oppii kuulemaan puheesta sävelkulun. Esikielellinen keskustelukäyttäytyminen alkaa noin kolmen kuukauden iässä, vaikka lapsi äänтелеe heti syntymästään saakka. Noin kolmen kuukauden ikäisenä lapsi alkaa reagoida ja vastata huoltajansa kommunikointiin. Viidennen elinkuukauden aikana kehittynyt jokeltelu sekä tavumuotoisten rakenteiden käyttö kommunikaatiossa kehittyy ja monipuolistuu ensimmäiseen ikävuoteen asti. Noin yhden vuoden iässä verbaalinen kommunikaatio muuttuu sanahahmoista sanojen tuottamiseksi. (Leiwo 1986, 73–76.)

Piaget'n mukaan 1-vuotiaana alkaa lapsen kielellinen kehitys sanojen muodossa. Lapsi oppii sanoja ja alkaa oppia, että jokainen sana vastaa jotain symbolia. Lapsella on myös tapana nimetä esineitä omilla nimillä. 2-vuotiaana symboliset leikit välittävät tietoa lapsen mielikuvista. Leikeissä lapsi myös alkaa matkia vanhempiaan. Lapsen leikkiessä hän harjoittelee toistamisen kautta uusia eri toimintoja. (Lyytinen 2006, 19.) Kieli kehittyy nopeasti toisesta ikävuodesta kolmanteen ikävuoteen. 3-4-vuotias hallitsee noin tuhat sanaa sekä osaa muodostaa virkkeitä, jotka ovat lähes aikuisen puhekielen kaltaisia sanamäärältään ja taivutuksiltaan. (Sarmavuori 2003, 204.) 5-6-vuotiaana lapsen kielen rakenne muistuttaa aikuisen käyttämää kieltä yhä enemmän. Lapsi erottaa yksittäiset sanat ja pystyy jo analysoimaan niitä sekä ymmärtämään abstraktioita eli ei käsin kosketeltavia käsitteitä. (Jarasto & Sinervo 1997, 66.)

4.2 Kaksikielisyys

Vaikka suurin osa maailman lapsista kasvaa kaksi- tai monikielisessä ympäristössä, kaksikielisyydestä – jossa lapset oppivat kahta tai useampaa kieltä pienestä pitäen – löytyy vain hajanaista tietoa (Silvén 2010, 139). Useimmat kaksikielisyyttä koskevat tutkimukset kohdistuvat germaaniin ja romaanisiin kieliin, jotka rakenteellisesti poikkeavat niin paljon suomen kielestä, ettei tehtyjä havaintoja voida suoraan yhdistää suomen kieltä opettelevien lasten kehitykseen (Silvén 2010, 142).

Kaksikielisyydellä tarkoitetaan sitä, että henkilö pystyy aktiivisesti käyttämään sekä ajattelemaan kahdella kielellä sujuvasti, vaikka lähes samantasoista osaamista ei olisi molemmissa kielissä saavutettu (Hassinen 2009, 9). Alussa tapahtuva kielten yhdistyminen ei kerro kehityksen puutteista lapsen kielenoppimisessa vaan on normaali kaksikielisen lapsen kielenkehitykseen kuuluva ilmiö (Hassinen 2009, 110). Pintasujuvuus tarkoittaa kykyä puhua kieltä sujuvasti, oikein korostaen, kasvokkain jonkun kanssa erilaisissa arkipäiväisissä tilanteissa, jotka eivät ole älyllisesti kovin vaativia. Ajattelukieli taas on kieli, jota henkilö käyttää ajatellessaan ja toimiessaan erilaisissa ongelmanratkaisutehtävissä sekä erityisen vaativissa tilanteissa. (Skutnabb-Kangas 1988, 77.) Useimmat lapset, jotka aloittavat toisen kielen opiskelun 4–5-vuotiaana, oppivat yleensä pintasujuviksi noin 0,5–2-vuodessa. Viimeistään kahden vuoden kuluttua lapsi osaa keskustella arkipäiväisistä asioista sujuvasti. Ajattelukieli kehittyy huomattavasti hitaammin kuin pintasujuva kieli, sillä se seuraa yleistä älyllistä kehitystä ja lapsi alkaa vasta 15–16-vuotiaana lähestyä aikuisten ajattelukielen ta-

soa. Pintasujuvuus ja ajattelukieli ovat siis kaksi aivan eri kielenkehityksen osa-
aluetta. (Skutnabb-Kangas 1988, 81–84.)

Kaksikielisyyden periaatetta voidaan toteuttaa joko niin, että lapsi kuulee syntymäs-
tään asti kahta kieltä, tai lapselle aletaan puhua toista kieltä myöhemmin esimerkiksi
päiväkodin aloittamisen yhteydessä (Alijoki 1998, 32). Tapoja kutsutaan myös nimillä
simultaaninen eli samanaikainen kaksikielisuus ja suksessiivinen eli peräkkäinen kak-
sikielisuus (Hassinen 2009, 10). Simultaanisessa kaksikielisyydessä kielten oppiminen
alkaa lähes välittömästi lapsen syntymän jälkeen. Simultaanisessa kieltenoppimisessa
lapsi yleensä aluksi sekoittaa kaksi kieltä toisiinsa ja noin kahden vuoden ikäisenä
alkaa erottaa kielet hitaasti toisistaan. (Arnberg 1989, 66.) Syntymästään asti kaksikie-
liseksi kasvavalla lapsella ensimmäisten sanojen omaksuminen mahdollisesti tapahtuu
muutamaa kuukautta hitaammin kuin yksikielisellä lapsella. Tällä viivästyksellä ei
kuitenkaan ole merkitystä lapsen myöhempää kielenkehitystä ajatellen. (Korpilahti.
2010, 147.) Simultaanisen kaksikielisyyden etu suksessiiviseen kaksikielisyteen ver-
rattuna on se, että lapsi ei ymmärrä hänen ympärillään puhuttavan kahta eri kieltä.
Tästä syystä lapsi hyväksyy molemmat kielet helpommin, sillä opeteltaessa kahta kiel-
tä peräkkäin lapsi saattaa torjua uuden kielen. Verrattuna simultaaniseen kaksikieli-
syyteen, suksessiivisellä kaksikielisyydellä on etuna se, että lapsella on kieltä opetel-
lessaan enemmän kokemuksia kielenkäytöstä ja ympäristöstä. Hänellä on myös kyky
varastoida tietoa pitempään sekä tehokkaammin. (Arnberg 1989, 76.)

4.3 Suomi toisena kielenä -opetus päivähoitossa

Suomi toisena kielenä (S2) -opetus on maahanmuuttajataustaisille lapsille annettavaa
suomen kielen opetusta. Päivähoitossa S2 -opetuksen tavoitteena on, että lapsi on
tasavertainen ryhmän jäsen ja jokaisella lapsella on yhdenvertainen mahdollisuus op-
pimiseen. Tavoitteena on mahdollisimman sujuva lapsen ikätasoa vastaava suomen
kielen taito kaikilla osa-alueilla. Yleinen linjaus on, että ensisijainen vastuu lapsen
oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä sekä kehittämisestä on perheellä. (Hel-
singin kaupungin sosiaalivirasto 2005, 1–5.)

S2 -opetus on tarkoitettu maahanmuuttajataustaisille lapsille, paluumuuttajaperheiden
lapsille ja kansainvälisesti adoptoiduille lapsille. Opetuksen kriteerinä tulisi käyttää
vain lapsen kielitaitoa ja sen tasoa, eikä esimerkiksi synnyinmaata, Suomessa oloai-

kaa, ikää, äidinkieltä tai kansalaisuutta. S2 -opetuksen tarkoitus on tukea lapsen monikulttuurista identiteettiä yhdessä tämän oman äidinkielen kanssa. (Suomi toisena kielenä perusopetuksessa 2008, 4.)

Varhaiskasvatussuunnitelman linjauksissa määritellään, että suomi toisena kielenä -opetusta on järjestettävä edellä mainituille lapsille. Opetuksen tavoitteena on toiminnallinen eli funktionaalinen kaksikielisyys, jossa pyritään siihen, että lapsen oma äidinkieli ja suomen kieli kulkevat rinnakkain, eikä suomen kieli korvaa lapsen omaa äidinkieltä. Lähtökohtina opetukselle toimivat lapsen kielenkäyttötarpeet ja – tilanteet, joita ovat sosiaalisen kielen ja leikkisanaston harjoittelu. Näiden avulla mahdollistetaan lapsen kokonaisvaltainen ryhmän jäsenyys. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 92–93.)

S2 -opetuksen arviointi ja tavoitteet lähtevät aina lapsen kielitasosta, miten lapsi oppii, mitkä taidot ovat tuloillaan ja mistä taidoista hän hyötyy eniten. Opetuksessa käytetään lukuisia varhaiskasvatukseen soveltuvia menetelmiä esimerkiksi sadutus, laulut, leikit ja pelit. Eri menetelmät tulee valita aina lapsen kielitaidon tason, tarpeen ja tavoitteen mukaan. Lisäksi tärkeää on kasvatushenkilöstön eläytyminen ja reagointi lapsen pieniinkin puheen tuottamisen aloituksiin ja vuorovaikutukseen. Aikuisen on oltava emotionaalisesti läsnä, sillä suomi toisena kielenä opitaan vuorovaikutuksessa. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 94–97.)

S2 -opetuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon, että monet suomen kielen rakenteet sekä sanaluokat tuottavat maahanmuuttajataustaisille lapsille vaikeuksia. Vokaalien ja konsonanttien pituuksien erottelu on heille usein vaikeaa, jolloin apuna on hyvä käyttää esimerkiksi tavutusta, kuvia ja taputtamista (kuka – kukka). Suomen kielen oppimista hidastaa liian suuret lapsiryhmät ja siitä johtuva melu. Tehokkaamman oppimisen mahdollistaa pienryhmätoiminta sekä melutason madaltaminen. Keskeistä S2 -opetuksessa on lapsen ja tämän ympäristön välinen vuorovaikutus. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 92–98.)

5 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Aloitimme opinnäytetyön prosessin keväällä 2011 ideapaperin teolla ja saman vuoden kesän sekä syksyn keräsimme teoriaa varten tarvittavaa materiaalia sekä tutustuimme lähemmin aiheeseemme. Meille oli tärkeää itse ymmärtää mitä asioita lähtisimme tutkimaan. Syksyllä 2011 aloitimme opinnäytetyön suunnitelman teon ja pyysimme ohjaavaa opettajaamme kommentoimaan sitä. Tänä aikana suunnitelmamme ja tutkimusaiheemme tarkentuivat sekä saimme uusia näkökulmia asiaan siihen perehdyttyämme.

Suunnitelmaa tehdessämme soitimme alustavasti eräälle kyseisen kaupungin päivähoidon työntekijälle, jolla tiesimme olevan kokemusta maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskentelystä. Kysyimme alustavasti hänen mielenkiintoaan opinnäytetyömme aihetta kohtaan ja saimme uusia ideoita suunnitelmaamme sekä varsinaista työtämme varten. Opinnäytetyömme suunnitelmaseminaari oli tammikuussa 2012, jossa opponenttiemme ja ohjaavan opettajamme mielipiteiden ja kehitysehdotusten kautta saimme jälleen uusia ideoita opinnäytetyömme tarkennukseen sekä teoriaan. Kevään 2012 toteutimme myös haastattelut, litteroinnin sekä aineiston analyysin ja opinnäytetyömme oli valmis toukokuussa 2012.

5.1 Tutkimustehtävät ja tutkimuksen kohderyhmä

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää yhden Etelä-Savon kunnan päivähoiton työntekijöiltä, kuinka maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen kehitystä tuetaan, miten tukitoimet ja lasten tarpeet kohtaavat sekä millaisia haasteita ja kehittämisen kohteita työssä työntekijöiden mielestä ilmenee. Opinnäytetyössämme selvitämme asiaa seuraavien tutkimuskysymysten kautta.

1. Millaisia tukitoimia kunnan päivähoito järjestää maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen kehityksen tukemiseksi?
2. Miten maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen kehityksen tukitoimia tulisi kehittää työntekijöiden näkökulmasta?
3. Millaisia haasteita vieraskielinen lapsi tuo päiväkotiryhmän työntekijälle?
4. Miten työntekijöiden mielestä lasten (ja perheiden) tarpeet sekä heille suunnatut tukitoimet kohtaavat?

5.2 Tutkimusmenetelmät ja toteutus

Opinnäytetyömme tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, jonka toteutamme sarjana teemahaastatteluita. Opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuuden kannalta meille oli tärkeää haastatella eri tehtävissä toimivia maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskenteleviä kasvatushenkilöitä ja siksi haastattelimme kahta lastentarhaopettajaa, kahta kiertävää erityislastentarhaopettajaa sekä yhtä suomi toisena kielestä -opettajaa. Tärkeää oli myös ottaa selvää, että kaikilla haastateltavilla on varmasti kokemusta maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskentelystä ja otimmekin jo ennen haastattelujen sopimista selvää ketkä sopisivat haastateltaviksi. Lisäksi vielä haastatteluja sopiessamme varmistimme henkilökohtaisesti haastateltavilta, että heillä varmasti on kokemusta maahanmuuttajien kanssa tehtävästä työstä. Nauhoitetut haastattelut litteroimme Microsoft Word – tekstinkäsittelyohjelmaa käyttäen. Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitetun aineiston puhtaaksi kirjoittamista sanalliseen muotoon. Litteroinnin avulla tutkimuksen päätelmät voidaan tehdä kerätystä aineistosta teema-alueiden mukaisesti valikoiden. (Hirsjärvi ym. 2009, 222.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus määritellään yksinkertaisesti aineiston muodon kuvaukseksi, joka ei ole numeraalinen (Eskola & Suoranta 1998, 13). Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan ihmisten välisten ja sosiaalisten merkitysten maailmaa (Vilka 2005, 97). Sekä määrällisessä että laadullisessa tutkimuksessa voi käyttää menetelmänä esimerkiksi haastattelua ja sen tulokset voidaan analysoida sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti (Eskola & Suoranta 1998, 13).

Teemahaastattelu on haastattelutapa, jossa keskustellaan tutkijan ehdoilla, jossa tutkija on määritellyt valmiiksi aihepiirin ja teemat (Hirvonen, luentomateriaali 2011). Teemahaastattelumenetelmässä kaikkein oleellisinta on yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelun eteneminen ennalta määrättyjen keskeisten teemojen varassa. Tällä tavalla saadaan parhaiten haastateltavien henkilöiden äänet kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.)

5.3 Tutkimusaineiston analysointi

Selkeä ja tarkka kuvaus tutkittavasta ilmiöstä saadaan analyysin avulla. Tutkimusaineiston analysoinnilla pyritään jäsentämään, järjestämään ja analysoimaan aineisto

selkeästi luettavaan sekä tiiviiseen muotoon ilman, että aineiston sisällöllinen informaatio kärsii. (Tuomi & Saramäki 2009, 108.)

Tutustuimme tutkimusaineistoon litteroimalla ja jakamalla ne laadullisella tutkimusotteella oleellisimpien teemojen alle. Haastattelut sijoittuivat eri viikoille, joten pysyimme ensimmäisten haastattelujen litterointien perusteella tarkentamaan ajatuksiamme siitä, mihin asioihin tulisi seuraavissa haastatteluissa paneutua vielä tarkemmin. Luettuamme litteroituja haastatteluaineistoja läpi useaan kertaan, alkoi niiden joukosta nousta olennaisimpia näkökulmia tutkimuskysymystemme vastauksiksi.

5.4 Opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuutta pyritään kohentamaan tarkalla selostuksella tutkimuksen kaikista vaiheista sekä toteutuksesta. Luotettavuutta voidaan lisätä yksityiskohtaisella kuvailulla aineiston tuottamisen olosuhteista. Kerrotaan esimerkiksi haastatteluihin käytetty aika ja mahdolliset häiriötekijät. Tutkija voi perustella päätelmiään autenttisilla dokumenteilla, kuten suorilla haastatteluotteilla. (Hirsjärvi ym. 2009, 232–233.)

Opinnäytetyömme haastatteluita aloittaessamme haimme tutkimuslupaa kyseisen kaupungin päivähoidon esimieheltä. Saatuaamme luvan lähdimme selvittämään ketkä olisivat sopivia haastateltavia opinnäytetyötä varten. Kriteereinä oli työntekijöiden kokemus maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskentelystä. Tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta, sillä kaikilla haastateltavilla oli aikaisempaa kokemuspohjaa maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskentelystä ja he osasivat kertoa aiheesta laajasti eri näkökulmista. Opinnäytetyön eettisyyden ohjeita noudatimme varmistamalla haastateltavien anonyymeinä pysymisen, aineiston oikeaoppisen tallentamisen ja analysoinnin sekä teoreettisessa viitekehysessä käytettyjen aineistojen asianmukaisen käytön. Tutkimustuloksia varten nimettiin haastateltavat uudelleen arpomalla heille uudet nimet. Nimiä valitessa ei otettu huomioon haastateltavien oikeita sukupuolia. Haastateltavia kutsutaan nimillä Terttu, Pirkko, Meiju, Katja ja Essi. Luottamuksellisuuden lisäämiseksi kaikki haastateltavilta saadut nauhoitetut aineistot tuhottiin litteroinnin jälkeen. Haastattelut kestivät 30–50 minuuttia, eikä haastattelujen aikana ilmennyt häiriötekijöitä. Haastattelut suoritettiin haastateltavien työpaikoilla, ilman ulkopuolisia henkilöitä.

Opinnäytetyön tutkimuksen tekoon liittyy eettisiä kysymyksiä, esimerkiksi tiedon hankintaan ja julkistamiseen. Tutkijan vastuulla on eettisten periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen. Ohjeistuksien mukaan hyvään tutkimukseen kuuluu rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa sekä esittämisessä. Tiedonhankinta-, tutkimus- sekä arviointimenetelmien tulee noudattaa tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta tuloksia julkistaessa. Myös muiden tutkijoiden työt otetaan huomioon asianmukaisella ja kunnioittavalla tavalla. Tutkimus tulee olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti. Lisäksi tulee ottaa huomioon tutkimusryhmän jäsenten asemat sekä oikeudet. (Hirsjärvi ym. 2009, 23–24.)

6 TULOKSET

Opinnäytetyömme tutkimustuloksissa käsittelemme teemahaastatteluissa saatua aineistoa ja käytämme työntekijöiden suoria lainauksia aiheeseen liittyen. Suorat lainaukset on kursivoitu.

Eri näkökulmat tutkimuskysymyksiimme nousivat haastatteluista esiin monipuolisesti ja erityisen tärkeäksi haastateltavat näyttivät kokevan tutkimuskysymyksemme, jossa selvitämme kuinka maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen kehityksen tukitoimia tulisi kehittää työntekijöiden näkökulmasta. Kokonaisuudessaan pystyimme nostamaan tutkimusaineistosta paljon eri näkökulmia tutkimuskysymyksiimme ja käsittelemme niitä keskeisimpien teemojen avulla seuraavissa kappaleissa.

6.1 Kielenkehityksen tukitoimet

Tutkimuskysymykseemme ”Millaisia tukitoimia kunnan päivähoido järjestää maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielenkehityksen tukemiseksi?” nousi monia merkittäviä tukitoimia, joista tärkeimpinä haastateltavat pitivät KELTO:n sekä S2 -opettajan toimenkuvia, ryhmäavustajia, ryhmäkoon pienentämistä, päivähoidossa järjestettäviä kielikerhoja sekä suomi toisena kielenä -suunnitelman tekemistä. Tärkeänä tukitoimena haastateltavat pitivät myös peruspäivähoidossa toimimista ja siihen liittyviä tilanteita, kuten pelejä, leikkejä, pienryhmätoimintaa, konkreettista kädestä pitäen ohjausta sekä erilaisia kielenkehityksen arviointimenetelmiä.

Ryhmäkoon pienentäminen

Kaupungin päivähoido järjestää maahanmuuttajataustaisille lapsille automaattisesti mahdollisuuden ryhmäkoon pienennykseen ensimmäisten puolen vuoden ajaksi. Päiväkotiryhmään tulevat uudet maahanmuuttajataustaiset lapset kirjoitetaan automaattisesti niin sanotusti kahden lapsen paikalle ensimmäisen puolen vuoden ajaksi. Tämä pienentää ryhmäkokoja ja mahdollistaa paremmin maahanmuuttajataustaisen lapsen tarpeiden huomioinnin. Haastateltavat kokivat tämän hyvänä asiana ja se tuli esille lähes jokaisessa haastattelussa.

”Me kirjoitetaan maahanmuuttajataustainen lapsi automaattisesti kahden lapsen paikalle ekaks puoleks vuodeksi. Elikä niin me yritetään sitä ryhmää pienentää ja tuota, sen jälkeen katotaan se mitenkä se rupee se lapsen arki sujumaan.” Meiju

”Sillon kun lapsi tulee pakolaistaustalla, niin automaattisesti tota ryhmäkoonalennus on hänellä eli lapsi sijoitetaan kahden lapsen paikalle puoleksi vuodeksi.” Katja

”No tietysti myö pyritään nämä sijoittamaan semmisiin mahdollisimman pieniin ryhmiin, että tämmöset ihan ummikkolapset niin just sen takia, että pienessä ryhmässä ne uskaltautusivat vähän enemmän sitten edes puhumaan.” Meiju

Ryhmäavustajat

Ryhmäkoon pienennyksen lisäksi avustajaresurssien käyttö koettiin haastatteluissa tärkeänä osana maahanmuuttajataustaisen lapsen kotouttamista. Varsinkin, jos päivähoidon tulee kerralla suurempi määrä maahanmuuttajataustaisia lapsia, pitivät haastateltavat ryhmäavustajia keskeisenä tukitoimena.

”Kenties joku avustaja on siinä alussa mukana, riippuu minkä verran näitä on siinä ryhmässä näitä maahanmuuttajataustaisia lapsia.” Meiju

”Sillon melkein jos on useampi lapsi, ni siihen ryhmään on saatu avustaja. Joka sitten pitää heistä erityisesti huolta.” Essi

”Sitten tietysti, jos on maahanmuuttajataustaisia eri kulttuureista samaan ryhmään tulee vaikka viisi (5), niin silloin on aiheellista miettiä tarvitaanko ryhmävastaja tavallaan näitä lapsia varten, että pystyttäis arjessa sitä omaa kulttuuria ja sitten myöskin sitä meidän kieltä viemään heille ja opettamaan heille paremmin.” Katja

Yhteistyökumppanit

Erilaiset yhteistyökumppanit ja moniammatillinen työ olivat haastateltavien mielestä oleellisia varsinkin silloin, kun maahanmuuttajataustainen lapsi aloittaa päivähoidon. Erilaisia yhteistyökumppaneita kielenkehityksen tukemiseksi ovat KELTO:n ja S2 -opettajan palvelut.

”Ite oon huomannu että näitten maahanmuuttajien kanssa on hirmusen tärkeitä tehdä sitä moniammatillista yhteistyötä. Niin kun että päiväkotia, KELTO, terveydenhoito ja nämä jo oikeestaan ensimmäisenä. Että tuota moni arvioisi sitä lasta ja tuota moni auttaa ja neuvoo ja tukee vanhempia.” Meiju

”Esikoulukäsillä on oikeus saada suomi toisena kielenä -opetusta.” Terttu

”Valmistavaa opetusta mitä S2 -opettaja antaa ja se on kyllä hyvä tukitoimi” Pirkko

”Ja tietenkin sitten S2 -opettaja päivähoidossa on tavallaan sellanen joka käy ihan päiväkodeissa antamassa esioppilaille omaa valmistavaa suomi toisena kielenä opetusta. Hänen kanssaan on tiivis yhteistyö.” Katja

Muista tukitoimista haastatteluissa painottuivat erityisesti tulkkipalvelut ja neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö. Tulkkipalvelut koettiin tärkeinä, jotta yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa mahdollistuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Samasta syystä myös neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö oli merkityksellistä ja sen avulla haastateltavat kokivat pystyvänsä vaikuttamaan kokonaisvaltaisemmin lapsen hyvinvointiin.

”Tulkkipalveluja me ollaan kohtuullisesti saatu ja me pyydetään aika helpostikin se tulkki, koska on tärkeitä, että ensimmäisissä palavereissa vanhempien kanssa on yhteinen ymmärrys ja tulkkia tarvitaan ehottomasti niissä.” Meiju

”Näiden maahanmuuttajataustaisten perheitten kanssa on tärkeää yhteistyö neuvolan kanssa.” Katja

”Tulkkipalvelut ja neuvola on näissä kiintiöpakolaisten jutuissa aika tärkeitä.” Meiju

Kielikerhot

Päivähoidossa toimivat kielikerhot nousivat kaikissa haastatteluissa tärkeään asemaan kaupungin järjestämänä tukitoimena. Kaikki haastateltavat pystyivät kertomaan kielikerhon rakenteesta omasta toimenkuvastaan riippumatta. Tämä kertoo kielikerhojen tärkeydestä. Haastatteluista kävi ilmi, että kielikerhot järjestetään KELTO:n avustuksella ja sen rakennetta seuraa myös S2 -opettaja, joka omilla opetustuokioillaan painottaa teeman mukaan samoja asioita, jotta lapsille tulisi asioiden toistoja mahdollisimman paljon.

”Elikä pyritään tukemaan sitä kielenkehitystäkin sen peruspäivähoidon keinoin ja tää kielikerho on yks semmonen.” Meiju

”Meillähän pyörii noita kielikerhoja. [- -] Se voi olla, että KELTO laittaa sen alkuun ja voi suunnitella, mutta perushenkilöstö toteuttaa tän. Kokenut perushenkilöstö osaa tietysti tän toteuttaa ilman KELTO:akin.” Katja

”Kun lapset ovat olleet jonkin aikaa siellä kielikerhossa KELTO seuraa perushenkilöstön kanssa sitä kieltä, että kehittykö se oikeaan suuntaan. Elikä se ensimmäinen puoli vuotta on aikalailla ratkaiseva, et kyllä siinä jo ruvetaan näkemään rupeeko se tarttumaan se kieli sille lapselle ylipäätänsä.” Meiju

Kielikerhon rakenteessa kiinnitettiin huomiota paljon toistojen määrään ja opetuksen mielekkyyteen. Lisäksi huomioitiin opetuksen havainnollistaminen esimerkiksi kuvien ja lorujen avulla.

”Jos lapsi on pieni, niin siinä korostuu nimenomaan hirveen pitkälti semmonen toiminta ja kuvat. Annetaan sitä oikeeta kielenmallia ja tuota käytetään mahdollisimman paljon niitä kuvia ja esineitä siinä opetuksessa ja havainnoinnissa mukana.” Meiju

”Eli aloitetaan helpolla tervehdyslaululla tai lorulla ja aina on sama paikka ja sama aika millon lapset siellä on. Aina kerrataan edellisen kerran jutut ja sitten siinä on tämmönen kielellinen osuus mikä käsittää kuuntelua, ymmärtämistä, puhetta, sanavarasto-opetteluä, kielenrakennetta ja täällä on toiminnallisuuden ja osuuden määrä suuri.” Meiju

Oman äidinkielen opiskelu

Haastatteluista kävi ilmi, että tutkittavassa kaupungissa tukitoimena maahanmuuttajataustaisille lapsille järjestettiin mahdollisuus opiskella omaa äidinkieltään. Tätä mahdollisuutta haastateltavat pitivät hyvänä mahdollisuutena vahvistaa lasten omaa äidinkieltä ja he painottivat oman äidinkielen tärkeyttä myös uuden kielen oppimisessa. Kyseinen kaupunki järjestää maahanmuuttajataustaisille lapsille neljän eri kielen opetusta kaksi kertaa viikossa. Kielet ovat arabia, viro, venäjä sekä Burmassa puhuttu karenin kieli.

”Lapsilla on oikeus opiskella tätä omaa äidinkieltään kaksi tuntia viikossa ja se on kuusi vuotiaasta eli esikouluikäisestä lähtien jo. Meillä järjestetään venäjän kielen tunnit, viron kielen tunnit, arabian kieli ja burma tai karenin kieli. Tämä on kaupunkikohtainen tämä järjestely ja silloin kun on neljä lasta ryhmään, niin silloin periaatteessa on se oikeus sitten tähän.” Terttu

Suomi toisena kielenä -suunnitelma

Myös suomi toisena kielenä -suunnitelmaa (S2 -suunnitelma) pidettiin haastateltavien keskuudessa tärkeänä tukitoimena. Asia nousi esille monessa vastauksessa. Haastateltavat kertoivat, että S2 -suunnitelma tehdään KELTO:n ja päivähoiton kasvatushenkilöstön toimesta 4 vuotta täyttäneille maahanmuuttajataustaisille lapsille ja siinä tarkastellaan lapsen kielen tasoa, sen kehittymistä, lapsen vahvuuksia ja kehittymistarpeita.

”Kaikille 4 -vuotiaasta ylöspäin niin tehdään tämmönen suomi toisena kielenä suunnitelma. Eli kasvatushenkilöstö tekee tämän ja siihen tulee lisäksi KELTO:n arviointi.” Meiju

”S2 tehdään muistaakseni 4-5-vuotiaille ja se tehdään myös KELTON toimesta yhdessä henkilökunnan kanssa ja siihen tulee lapsen vahvuudet ja pulmanpaikat sekä tavoitteet.” Pirkko

Suunnitelmassa keskitytään havainnoimaan kuinka lapsi ymmärtää, puhuu ja kuuntelee suomea. Tärkeää on myös tarkastella lapsen sanaston kehittymistä sekä esikouluikäisten lasten lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksia. Suunnitelmassa on määritelty eri kielenkehityksen tasot, joiden avulla henkilöstö pystyy seuraamaan maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielenkehitystä.

”S2 -suunnitelmassa on sitten kaikki mitä pitää huomioida kielenkehityksessä, eli se on kuuntelu ja ymmärtäminen, puhuminen ja sanasto, kielen rakenne ja sitten myös päiväkodin puolella eskareitten kanssa nämä lukemisen ja kirjoittamisen valmiudet.” Terttu

”Kun lapsi aloittaa tän opiskelun niin katotaan onko hän vasta tullut ja ihan eka tasolla, eli ei puhu eikä ymmärrä vielä mitään. Sitten seuraava vaihe on kakkostaso jolla lapsi jo ymmärtää, mutta ei pysty vielä puhumaan lauseilta eikä osaa. Kolmostaso on että lapsi puhuu yksittäisiä sanoja, ei osaa käyttää niitä vielä lauseissa mutta ymmärtää kumminkin enemmän sitä suomen kieltä. Neljäs taso on sitten että lauseita, mutta tekee kumminkin vielä taivutusvirheitä. Viides taso on sitten että puhuu lauseita ja puhuu hyvää suomen kieltä ja hänellä on monipuolinen sanasto.” Terttu

Kielenkehityksen tukeminen osana päivähoidon arkea

Tärkeänä tukitoimena jokainen haastateltava piti käytännön työtä päivähoidon arjen tilanteissa. Tilanteet kuten pukeminen, ruokailut, pienryhmätoiminta sekä erilaiset leikit ja pelit koettiin hyvinä menetelminä kielen kehityksen tukemisessa. Myös erilaiset kielen kehitystä arvioivat menetelmät mainittiin tärkeänä osana päivähoidon tukitoimia. Asioiden konkreettinen läpi käyminen, niiden toistaminen ja kuvittaminen nousivat esille arjen tukitoimista keskusteltaessa.

”Myöhän lähetään ihan siitä niitten lasten kanssa, et ensin niillä olisi turvallinen olo. Elikä pienessä ryhmässä ja hyvin paljon alun pitäen on sitä kädestä pitäen ohjausta ja

sitten näiden perustoimintojen kautta, että tuota kuvitetaan niitä perustoimintoja.”

Meiju

”Tämmönen kertova puheen kehittäminen, että joka päivä jossain tilanteessa lapsi joutuu kertomaan jotain, että joko sen hetkisestä tilanteesta tai edellisestä illasta kotona.” Pirkko

”Ei siis pitkiä opetustuokioita sillä tavalla, että vaan puhutaan sille lapselle, vaan meillä on hyvin paljon konkreettisia esineitä ja kuvia.” Meiju

Asioiden nimeämisellä ja nimeämisen useilla toistoilla haastateltavat kertoivat tuke-
vansa kielenkehitystä päivähoidon arkisissa tilanteissa. Nimeämistä haastateltavien
mukaan voidaan tehdä missä tilanteessa tahansa ja varsinkin arkiset asiat, kuten esi-
merkiksi ruokailut ja vessakäynnit olivat tärkeitä kielenopetustilanteita. Haastatteluista
nousi esille myös pienryhmätoiminnan merkitys maahanmuuttajataustaisen lapsen
opetuksessa.

*”Selkeetä, yksinkertasta, nimeämistä, ja pitää mielessä se joka kohdassa. [- -]Ja joku
tällanen nyrkkisääntö oli, että 70 toistoa jostain sanasta, ni sitten se ois oikeesti jää-
nyt ihmisen päähän.” Essi*

”Kun sen vaan mieltää, niin se on kielenopetusta, kielentukemista.” Essi

*”Monta kertaa tehdään sillä lailla, että jos on joku satuhetki tai jotain, ni sitten on
heille oma satuhetki. Koska ei he millään pysty omaksumaan sitä mitä muut kuulee,
kun suomen kieltä luetaan.” Essi*

Päivähoidon arjen toiminnoissa erityinen merkitys kielenkehitykseen oli peleillä, lei-
keillä ja loruttelulla. Varsinkin pelien lomassa tapahtuvaa nimeämistä pidettiin erin-
omaisena mahdollisuutena opettaa kieltä.

*”Semmoset kivat pelit on hirmusen hyvä kielenkehityksen tuki ja laulujen ja lorujen
pitää kulkee hyvin vahvasti mukana, koska lapset oppii usein helpommin laulun avulla
näitä juttuja.” Meiju*

”Muutenkin käytetään paljon musiikkia ja rytmittämistä.” Pirkko

”Siellä peruspäivähoidossa se lapsi saa olla mukana niissä peleissä ja leikeissä mitä siellä päivähoitossa on. Se rakentuu oikeestaan se muu materiaali sellaseen hyvään, perus pedagogiikkaan.” Katja

Erityismaininnan peleihin ja leikkeihin liittyen saivat erilaiset muistipelit, jotka jokainen haastateltava nosti esille kielenkehityksen tukemisen hyvänä menetelmänä. Muistipelejä pelatessa lapsi nimeää ja toistaa useaan kertaan pelin sanoja ja tämä on hyvä keino uuden kielen opetteluun.

”Sitten mistä mä ite tykkään paljon ja mitä on helppoja niin muistipelit. Sieltä tulee sitä toistoa että pää, pää, korva, korva, että pitää löytää sitten ne parit ja pitää muistaa aina sanoa että mikä se olikaan.” Terttu

”Kaikki pelit. Jos on jotain muistipelejä. Nimetään ensin mitä siinä on ne parit ja sen jälkeen ruveta pelaamaan. Et sen voi oikeestaan katsoa ihan missä vaiheessa vaan, että tää on sitä kielen tukemista.” Essi

Tärkeimpinä kielenkehityksen arvioinnin testeinä haastateltavat mainitsivat KETTU -testin sekä Lauran päivä -testin. KETTU -testi tehdään maahanmuuttajataustaiselle lapselle puoli vuotta päivähoiton aloittamisen jälkeen ja sillä tarkastellaan lapsen kielentaso, sanaston laajuutta sekä ymmärrystä kielen ylä- ja alakäsitteistä.

”Kun se puol vuotta on lusittu täällä meillä niin KELTO ottaa ne kertaalleen ja tekee semmosen KETTU -testin. Siinä on näitä tämmösiä ylä- ja alakäsitteitä, paikanmääreitä ja muita. Sillä perusteella KELTO pikkasen tarkastelee sen lapsen kielentaso” Pirkko

”Ensimmäinen mitä käytetään, on ihan tää KETTU -testi. Se on lähinnä tällaseen nimeämiseen, käsitteistöön, peruskäsitteistöön, kertovaan puheeseen, sanavarastoon liittyvää.” Katja

Lauran päivä - testi on esikouluikäiselle suunnattu testi, jossa testataan erityisesti ker-
tovan puheen osaamista sekä sanaston ja käsitteistön laajuutta. Sekä KETTU- että
Lauran päivä -testi tehdään KELTO:n toimesta.

*”Ja sitten esiopetusikäisille käytetään sellasta Lauran päivä. Se on hyvin semmonen
jo ihan kirjanen, jota luetaan ja tehdään hyvin tarkkaan arviota ihan suomen tämmö-
sestä kieliopista ja sanajärjestyksestä, sanojen taiputuksista, lauseen muodostuksesta,
ja se kirjataan hyvinkin tarkasti sellaselle erilliselle lomakkeelle.” Katja*

*”Siinä kuvassa siis Laura toimii siinä, se herää ja syö ja pukee päälle, pesee hampaat
ja lähtee ulos ja näin. Joka kuvassa sitten tavallaan se tapahtuma etenee ja se lapsi
joutuu kertomaan ja muodostamaan ihan kertovia lauseita sekä vastaamaan niihin
kysymyksiin.” Pirkko*

Muita kielenkehityksen testausmenetelmiä ovat Sanat paloiksi, Repun takanassa sekä
Böhmin testi. Näitä testejä tekevät S2 -opettaja ja KELTO.

*”Sanat paloiksi testissä on just nää lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksia saa sitten
sitä kautta testata ja kattoo.” Terttu*

*”Sitten on tämmönen testi, kun Repun takanassa nimeltään. Siinä on sitten jo vähän
laajempaa semmosta kielenkehityksen arviointia.” Katja*

*”Sitten on Böhmin testi, mut se on tämmönen vähän vaikeempi käsitetesti joka esikou-
luikäisille tehdään.” Terttu*

6.2 Tukitoimien kehittäminen

Miten maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielenkehityksen tukitoimia tulisi
kehittää työntekijöiden näkökulmasta – tutkimuskysymykseemme saimme kattavasti
materiaalia haastatteluaineistosta. Keskeisimpinä kehittämiskohtina mainittiin työnte-
kijöiden vähäisyys sekä koulutuksen puute, S2 -opetuksen ja KELTO:n palveluiden
vähäisyys. Lisäksi haastateltavat halusivat, että huomiota kiinnitettäisiin muiden pal-
veluiden kuten puheterapian, lastensuojelun ja perhetyön kehittämiseen.

Haastateltavat nostivat esiin mielenkiintoisia näkökulmia sekä kehittämissuhteita kielen kehityksen tukitoimien kehittämistä varten. Yllättävänä kehittämissuhteena mainittiin lastensuojelun ja perhetyön vaikutus maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskentelevien kasvatushenkilöiden arkeen. Seuraavissa kappaleissa kuvaamme keskeisimpiä kehittämissuhteita.

Työntekijöiden vähäisyys ja koulutuksen puute

Haastateltavat kokevat päivähoiton tarvitsevan lisätyövoimaa varsinkin tilanteisiin, joissa maahanmuuttajataustainen lapsi aloittaa päivähoitossa. Erityisesti juuri avustavan henkilöstön, kuten ryhmäavustajien määrän lisäämistä pidettiin tärkeänä kehityksenkohteena. Tämä mahdollistaisi paremman kotouttamisen sekä lapsen opastamisen alkutilanteessa. Myös pienryhmätoiminta mahdollistuisi lisätyövoiman avulla monessa tilanteessa. Aineistosta nousee esiin myös ajatus lapsen oman äidinkielen osaavasta avustajasta, joka toimisi niin sanottuna kulttuuritulkkinä ensimmäisten kuukausien aikana ja varmistaisi lapsen kotoutumisen laadukkuuden.

”Toimitaan vähän niin kun hankalassa tilanteessa. Tarvittais enemmän työntekijöitä, kun mitä meillä on. Ja sitten, jos meillä on joku poissa, niin me ei saada sijaisia, jos meillä on joku lomalla, me ei saada sijaisia. Ja sitten tietenkin nämä lapset, jotka ei vielä osaa kieltä, niin ne kärsii siitä eniten.” Essi

”Usein siellä päiväkodissa kyllä on sitä lisähenkilöstöä jopa ihan lapsesta riippuen niin avustajia. Yks juttu mikä on ollut muttei jostain syystä ole enää niin voisi olla oman kielinen avustaja lapsilla. Se helpottais sitä alkua kovasti, semmonen niin sanottu kulttuuritulkki, joka pystyis sen kulttuurinkin kautta niitä asioita selittämään.” Terttu

”Jos mä saisin muuttaa jotain, niin mä haluaisin enemmän sitä avustavaa henkilöstöä niihin alkutilanteisiin, koska se on totuus, että ne tarvii aika paljon apua siinä alkutilanteessa. Aika paljon tämmöstä kädestä pitäen ohjausta kun sitä yhteistä kieltä ei ole.” Meiju

”Meillä on tietysti asetuksen mukaisen henkilöstö, mutta jos meillä olisi enemmän henkilökuntaa ja enemmän aikaa käyttää näihin lapsiin niin kyllähän semmonen pienryhmätoiminta useamman kerran viikossa.” Pirkko

Yksi merkittävistä kehityksenkohteista on työntekijöiden lisäkoulutus. Haastateltavat toivoivat erityisesti koulutuksia sekä luentoja eri kulttuureista sekä niiden ymmärtämisestä.

”Tietysti sitten jos meidän koulutukseen panostettais eli niiden jotka tätä työtä haluaa tehdä niin järjestettäis täydennyskoulutuksia tähän hommaan. Kyllä olis ihana, jos saatais semmosta kunnan täsmäkoulutusta, vaikka ihmiseltä joka on oikeesti vuosia tehnyt niitten maahanmuuttajien kanssa töitä.” Pirkko

”Tää työkin on aika tämmöstä raskasta niin, jos pitää mennä vielä kotiinkin ja alkaa siellä sitten lukemaan siitä kulttuurista. Sinänsä olis hyvä olla niitä koulutuksia, tai luentoja, että vois mennä vaan kuuntelemaan ja ottaa selvää asioista siellä, miksei niistä kieliasioistakin.” Terttu

KELTO:n ja S2 -opetuksen tukitoimien vajavaisuus

KELTO ja S2 -opetuksen palveluita pidettiin haastateltavien kesken liian vähäisinä. Kerran viikkoon tapahtuvat opetustilanteet eivät haastateltavien mielestä olleet riittäviä päivähoidon erityispalveluita. Tarpeelliseksi koettiin maahanmuuttajataustaisia lapsia varten oman KELTO:n palkkaamisen, joka keskittyisi vain heidän asioihinsa.

”Paljon vahvemmat tukitoimet me tarvittais kun se, että KELTO kiertää kerran viikkoon, kun meidänkin talossa on varmaan parikymmentä erityislasta. Sen tietää, että mitä se ajankäyttö on silloin suhteessa per lapsi per viikko. Ehkä muutaman kerran vuoteen pystyy paneutumaan lapsen asioihin sillee kunnolla. Kamalasti jää silloin henkilökunnan vastuulle näissä asioissa.” Pirkko

”Mutta minun mielestä nää lapset tarvi ihan ehottomasti esimerkiksi ihan oma KELTO:n. Täällä tietysti, kun ei saa lisää henkilöstöä palkata, niin hankalaahan se on. Jos olis semmonen ihminen, joka vaan paneutuis näihin maahanmuuttajataustaisiin lapsiin, niin oon kyllä ihan varma, että loppujenlopuksi kumminkin säästettäis

rahaa sillai pitemmällä tähtäimellä. Saatais nää lapset täällä päiväkotipuolella samalle viivalle, tai edes lähelle sitä.” Pirkko

S2 -opetuksen haasteista mainittiin erityisesti ryhmien hajanaisuus ja S2 -opettajan ajankäytön hankaluus. Eri puolille kaupunkia sijoittuvat pienryhmät hankaloittavat opettajan työskentelyä ja vievät opettajalta paljon aikaa siirtymiin.

”Kun saisi enemmän S2 -ryhmiä niin se säästäisi aikaa, rahaa ja lapset saisi enemmän tunteja, opetustunteja. Nyt kun on vaan sanotaanko kymmenen tuntia ja jokaisella yks tunti viikossa. Samalla säästäisi sen opettajan omaa aikaa ja ihan terveyttäkin.” Terttu

”Se S2 -opetus on taas hankala järjestää, kun ne opetettavat lapset on ympäri kaupunkia. Siinä on semmosia järjestelyongelmia ollu, että mikä talo minäkin vuonna ja kuka kuskaa lapsia mihinkin suuntaan. Resurssipula tietysti tässäkin, että jos niitä opettajia olisi useampi niin olisi vähän toisenlaista.” Pirkko

Haastateltavat kokivat myös, että lapset eivät totu tarpeeksi harvoin päiväkodilla vierailevaan S2 -opettajaan ja olivat huolissaan siitä, miten S2 -opetuksen järjestäminen toimii käytännössä vilkkaampien maahanmuuttajataustaisten lasten kohdalla. Lisätyövoimaa kaivattiin siis myös S2 -opetuksen ja KELTO palveluiden järjestämiseen.

”S2 -opettajan roolihan on hirvittävän tärkeä, mutta se on kun pisara meressä. Miettiä nyt mitä se tarkoittaa, että 45 minuuttia viikossa tulee tällöinen lapsille oudompi ihminen. Sitten kun meillä on ollut semmosia vilkkaampia maahanmuuttajataustaisia lapsia, niin S2 -opettajalla on mennyt kaikki aika siihen, että hän on saanut lapset pysymään siellä huoneessa.” Pirkko

Muiden palveluiden kehittäminen

Muiden kaupungin järjestämien palveluiden kehittämisestä haastateltavat mainitsivat erityisesti lastensuojelun ja perhetyön. He kokivat raskaina tilanteet, joissa maahanmuuttajaperheen ongelmiin ei puututtu lastensuojelun osalta tarpeeksi ajoissa ja pitivät tätä omia resurssejaan vievänä. Varhaisessa vaiheessa perheen ongelmiin puuttuminen koettiin erityisen tärkeäksi.

”Perhetyö ja sosiaalitoimi varsinkin niin ihan ala-arvoisen alkeellista toimintaa, joka on tietysti suomalaisperheiden kohdalla ihan sama. Tää on ihan tämmönen laajempi ongelma. Kun aina sanotaan, että jos niihin pieniin ongelmiin jo puututtais niin ne ei pääsis paisumaan, mutta meillä esimerkiksi on ihan kammottavia tilanteita nyt näissä maahanmuuttajaperheissä, jotka me ollaan tiedetty jo vuosi sitten. Ollaan yritetty, että tulkaa ja tehkää ja auttakaa, mutta vasta sitten kun se tilanne on liian raju niin herättään huomaamaan. Uskon toki, että se on resurssipula, mutta sen taakse ei kyllä aina voi mennä.” Pirkko

”Tän vuoden aikana on just tullu se, että jos toi lastensuojelupuolen tukitoimet olis tehokkaammat ja reagointi olis nopeampaa. Niin sillon me voitais keskittyä siihen meidän työhön, kun siihen menee ihan hirveesti aikaa, jos me murehditaan, että saako se lapsi ruokaa ja pystyykö se nukkumaan semmosessa kodissa yötä, miksei sillä ole sopivan kokosia vaatteita ja miksi se tulee pakkasella kumisaappaissa. Hirveesti vie kylä henkilökunnan resursseja tämmöset perheet.” Pirkko

Lisäksi haastateltavat nostivat kehityksen kohteeksi muun muassa puheterapian ongelman maahanmuuttajataustaisten lasten kielen kehityksen seulomisesta. Puheterapeutit sekä psykologit ovat haastateltavien mukaan todenneet, että maahanmuuttajataustaisia lapsia varten kehitettyjä seulontakeinoja ei ole. Tämä aiheuttaa hankaluuden silloin, kun pitäisi osata arvioida onko maahanmuuttajataustaisella lapsella ongelmia kielenkehityksessä vai onko hän vain hidas oppija.

”Se onkin se kaikkein haasteellisin juttu, eli löytää se, että onko lapsi vaan hidas oppimaan kieltä vai onko sillä joku pulma takana. Puheterapeutit sanoo, että heillä ei oo keinoja seuloa. Ei oo semmosia testejä, jotka ois tehty jotenkin erityisesti maahanmuuttajataustaisille lapsille ja samaa sanoo psykologit tossa tukiyksikössä, että ei ole semmosia seulontakeinoja.” Pirkko

6.3 Haasteet päivähoidon monikulttuurisessa työssä

Selvitimme haastateltavilta, millaisia haasteita maahanmuuttajataustainen lapsi tuo päivähoitoryhmän työntekijälle. Esiin nousi monia erilaisia haasteita, joita käsittelemme tarkemmin seuraavissa kappaleissa. Erityisinä haasteina koettiin erilaisiin kulttuureihin tutustumisen ja niiden hyväksymisen työyhteisössä, maahanmuuttajavanhempien kanssa tehtävän yhteistyön, lasten mahdolliset traumaattiset kokemukset ja kielenkehityksen haasteet sekä maahanmuuttajataustaisen lapsen huomioimisen lapsiryhmässä.

Erilaisiin kulttuureihin tutustuminen ja niiden hyväksyminen työyhteisössä

Haastateltavat pitivät omassa työssään haasteena erilaisiin maahanmuuttajien kulttuureihin perehtymisen. Sen koettiin vievän aikaa ja resursseja omasta työajasta sekä kulttuureista löytyvä tieto oli monen mielestä myös hankalaa löytää. Kulttuureihin tutustumista pidettiin tärkeänä osana työtä ja maahanmuuttajien kotouttamista. Kaikki haastateltavat kokivat tämän positiivisena haasteena, johon vaikuttaa suuresti työntekijän oma motivaatio sekä ymmärrys asian tärkeydestä.

”Varmaan nää erilaiset kulttuurit tuo sen haasteen. Jos ei tee sitä työtä sydämellään niin sillen se on varmaan tosi haastellista.” Pirkko

”No arjessa se näkyy tietysti niin, että tulee eri kulttuureista olevia lapsia ja juuri se, että sun täytyis oikeesti perehtyä siihen myös, että mitä se tarkoittaa.” Katja

”Kärsivällisyyttä toki vaatii ja semmosta niin kun ymmärtämystä. Toki pitää olla tietoa siitä kulttuurista.” Essi

”Pitäis muistaa se, että heillä on se oma kulttuurinsa, josta on paljon annettavaa meille.” Katja

Oman työyhteisön ymmärrys kulttuurien erilaisuudesta ja työntekijöiden ymmärrystä maahanmuuttajataustaisten lasten erityisen tuen tarpeesta pidettiin työhön vaikuttavina

haasteina. Haastateltavat kertoivat, kuinka työyhteisön oli välillä vaikea ymmärtää, että maahanmuuttajataustaisilla lapsillakin on aivan normaalit lasten tarpeet.

”Toisinaan on haasteena saada oma työyhteisö ymmärtämään se oikeutus, että nää pienet lapset, jotka tulee muualta tarvii enemmän joissakin kohdissa.” Essi

”Elikä henkilöstön tulisi ymmärtää, että se on ennen kaikkea lapsi ja sillä on normaalit lapsen tarpeet.” Meiju

Maahanmuuttajavanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävää yhteistyötä pidettiin yhtenä työn merkittävänä haasteena. Kielen ja kulttuurin eroihin oli haastateltavien mielestä hankala sopeutua ja he kokivat haasteellisena saada maahanmuuttajavanhemmat ymmärtämään perusasioita, kuten hoitoaikojen ja lasten vaatetuksen tärkeyden.

”Usein, kun on näitä kieliongelmiä näiden vanhempien kanssa ja vanhemmat ei ymmärrä hoitoaikoja tai mitä vaatteita tarvitaan.” Meiju

”Eli vanhemmatkin tarvii aika paljon tukea, ihan tämmösissä arkipäivän asioissa kuten mitenkä Suomessa pukeudutaan ja tuota nämä meidän tavat. Aikakäsitteet on aika vaikeita näille vanhemmille ja ylipäätään elämä tämmösessä järjestäytyneessä suomalaisessa kelloaikataulullisessa yhteiskunnassa.” Meiju

Lisäksi vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä kysyttäessä esille nousi erityisen tuen tarpeessa olevat lapset ja mahdolliseen pienryhmään siirtämisen tai tutkimuksiin lähettämisen. On vaikea saada maahanmuuttajavanhemmat ymmärtämään asian tärkeys ja suostumaan tutkimuksiin lähettämiseen tai pienryhmään siirtämiseen, sillä nämä asiat ovat hyvin erilaisia heidän omilla kotimaissaan.

”Esimerkiksi venäläisessä kulttuurissa pikkusen kartetaan sitä, että jos vaikka psykologille ohjataan lasta, niin se on usein yksi kynnyskysymys.” Meiju

”Haastavinta on ne tilanteet, että jos tulee pulma ja kulttuurisista syistä esim. kouluun lähdössä pienryhmään siirtäminen, voi olla todella, todella vaikea asia perheen

ottaa vastaan. Ja siinä on se, että mitä tarkoittaa se pienryhmä heidän omassa maassaan ja kulttuurissaan.” Katja

”Siinä vaiheessa kun huomataan, että lapsen kehitys ei mene eteenpäin normaalisti, niin joissakin kulttuureissa on vähän vaikeeta viiä asioita vanhempien puolelta eteenpäin.” Meiju

Päivähoidon henkilökunnan haasteena on saada maahanmuuttajavanhemmat ymmärtämään heidän oman äidinkielenensä tärkeyden. Haastateltavat kertoivat, kuinka juuri Suomeen tulleet vanhemmat opettelivat suomea kotonakin. Vanhemmat eivät välttämättä puhuneet lapsilleen heidän omaa äidinkieltään, vaan antoivat heille huonon suomen kielen mallin. Äidinkielen kehittymisen tärkeyttä pitäisi painottaa vanhemmille, sillä äidinkieli on lapsille tunnekieli. Huonon suomen kielen mallin antaminen toi haasteita päivähoidon työntekijöiden yrityksiin tukea lasten kielenkehitystä.

”Aina puhutaan siitä, että ei voi oppia uutta kieltä ennen kuin oma äidinkieli on riittävän vahva. Oma äidinkieli on se semmonen tunnekieli.” Pirkko

”Aina täytyy huomioida se, että täytyy tukea sen lapsen oman vahvan äidinkielen kehittymistä. Että meidän täytyy aina jaksaa puhua myös siitä, että lapsille on tärkeää, että olisi se yksi yhteinen kotikieli ja tunnekieli, joka olisi erittäin vahva.” Katja

”Perheet kun haluaa opetella suomea niin siinä käy helposti niin, että ne ei enää kotonakaan puhu omaa äidinkieltään. Tän jälkeen näillä pienillä maahanmuuttajilla ei ole mitään kieltä, kun ne kuulee sitä huonoa suomen mallia. Sitä kun kokoajan korostettais, että ne äidit puhuis niille lapsille sitä omaa äidinkieltään, niin kielenkehitys ois paljon helpompaa.” Pirkko

Lasten traumaattiset kokemukset

Varsinkin pakolaislasten kohdalla haasteena on ymmärtää heidän mahdollisia traumaattisia kokemuksiaan. Pakolaisleireiltä tulleiden lasten kanssa työskenneltäessä on tärkeää ymmärtää, mistä traumat saattavat johtua sekä miksi lapsi käyttäytyy tietyllä tavalla. Haastateltavat kertoivat, kuinka asiaan tulisi kiinnittää huomiota muun muassa aikuisen tuella ja pienennetyllä ryhmäkoolla.

”Täytyy olla ymmärtäväinen siihen, että mistä kaikki johtuu. Se on sitten vähän vaikea tilanne, kun lapsi leikkii sitä, mitä se on kokenut. Se leikkii sotaa.” Essi

”Monet kiintiöpakolaiset tulee sodan jaloista. Ne on joutuneet lähtemään omasta kodistaan ja lapset on saattaneet syntyä jossain pakolaisleirillä. Sitten, kun ne tulee tänne, ni kaikki mitä ne näkee, on ihmettä.” Essi

”Voi olla että on traumoja siellä takana. Siihen kiinnitetään huomiota nimenomaan aikuisen tuella ja että se on ehottomasti pienryhmä, varsinkin näitten kiintiöpakolaisten kanssa.” Meiju

”Kun täysin puhumattomat pienet lapset tulee päivähoidon ja ne alle vuoden vanhat maahanmuuttajataustaiset lapset on vielä ihan lohduttomia täällä, kun ei ole minikäänlaista kieltä tai lohdutuskeinoa, muuta kun sylissä pitäminen. Joillain lapsilla on oikeesti voinut mennä melkein puol vuotta siihen eroahdistukseen ja murheeseen. Se on kyllä monen kohalla ihan hirveätä katottavaa se eroahdistus ja se, että millaisia traumoja se taas tuo tullessaan, kun entisiäkin saattaa olla jo.” Pirkko

Maahanmuuttajataustaisen lapsen kielenkehityksen haasteet

Erilaiset kielenkehityksen haasteet nousivat haastatteluaineistosta työntekijöiden haasteeksi. Haasteina kuvailtiin, kuinka päivähoidon henkilöstön tulisi ymmärtää paremmin ja miten tärkeää on kielenkehityksen elementtien tuominen arkeen. Lisäksi haasteina koettiin kertovan puheen kehittäminen ja tilanteet, joissa lapsella on mahdollisesti jonkinlainen oppimisen vaikeus.

”Esimerkiksi pitää ymmärtää miten paljon vaikka aamupiirillä voi opettaa ja oppia. Henkilöstönkin pitäis ymmärtää näitten asioiden tärkeys. Pitäis ymmärtää miten tärkeätä oikeesti on opettaa se kieli hyvin, kun se näkyy pitkälle koulumaailmassa että millanen se kieli on. Kieli on kumminkin sen oppimisen avain” Meiju

”Se kertova puhe on semmonen, joka maahanmuuttajataustaisilta lapsilta puuttuu kauheen pitkään, elikä ne pystyy vastaamaan aikuisen kysymyksiin kyllä ja ei ja välillä

ihan ymmärtää kysymyksenkin johon vastaa. Sen kehittäminen me ollaan koettu tosi haastellisena, kun siihen menee ihan valtavasti aikaa.” Pirkko

”Koko ajan pitää mennä semmosella muttu -tuntumalla ja seurata sitä lapsen yleistä käyttäytymistä, sen toimimista muissa tilanteissa ja sillä perusteella ruvetaan sitten epäilemään, että ehkä täällä taustalla onkin laaja-alaisempi juttu.” Pirkko

Maahanmuuttajataustaisen lapsen huomioiminen lapsiryhmässä

Maahanmuuttajataustaisen lapsen huomioiminen lapsiryhmässä koettiin heidän kanssaan tehtävän työn keskeisenä haasteena. Erilaisina lapsiryhmään liittyvinä haasteina haastateltavat mainitsivat lasten eritasoisen oppimisen sekä hankaluuden sijoittaa lapset omantasoiseensa ryhmään. Lisähaastetta työhön toi alkuaikoina valtava avustamisen tarve perustilanteissa yhteisen kielen puuttumisen vuoksi.

”Tietysti ne maahanmuuttajataustaiset lapset on oman ikätason mukaisissa ryhmissä, mutta sitten selviää semmosia juttuja että 5 -vuotiaitten ryhmässä olevat onkin kehitysiältään 3 vuotta ja 3 kuukautta ikäisen lapsen tasolla. Tää tämmönen on haaste, eli se että löytää sen lapsen oikea paikka, kun niitä toimintoja ruvetaan suunnittelemaan.” Pirkko

”Siellä on sitten niitä haasteita siinä, kun toinen lapsi oppii tosi nopeesti ja toinen ei ehkä niin nopeesti ja kolmannella voi olla, että on vaikka joku oppimisvaikeus, mutta he on kaikki kumminkin samassa ryhmässä. Siinä on semmosta haastetta.” Terttu

”Ainakin näissä isompien ryhmässä, kun toimitaan osittain näillä sanallisilla neuvoilla, niin maahanmuuttajataustainen lapsi, kun tulee eikä ymmärrä kieltä niin se tarvii koko ajan sen aikuisen käsikynkkään kuljettamaan ruokapöytään, vessaan, nukku- maan ja tavallaan alussa sitä aikaa vaan pitäis olla.” Pirkko

Maahanmuuttajataustaisten lasten toimimisen osana isompaa päivähoitoryhmää koettiin tuovan haasteita työntekijän arkeen. Lasten kielen ymmärryksen tasoa oli hankala seurata tilanteissa, jossa iso lapsiryhmä toimi samalla kertaa. Haastateltavat kertoivat, kuinka maahanmuuttajataustaiset lapset esittivät ymmärtävänsä heille annetut ohjeet katsomalla mallia muista lapsista.

”Isommassa ryhmässä, jos maahanmuuttajataustaiset lapset on kilttejä lapsia, niin ne saattaa jäädä vähän sinne, että ei aina muisteta tarkistaa onko ne ymmärtäny vai kulkeeko ne vaan kaverin perässä ja kattoo siitä mitä pitää seuraavana tehdä. Ne on monta kertaa semmosia ”joo joo” lapsia, jotka tietää, että pitää hymyillä niin hyvin menee, eikä jäädä kiinni siitä ettei ymmärretä.” Pirkko

6.4 Tarpeiden ja tukitoimien kohtaaminen

Tutkimuskysymykseemme tukitoimien ja tarpeiden kohtaamisesta saimme erilaisia vastauksia. Asiaa ei ole kaupungin toimesta tutkittu vaan haastateltavat kertoivat omat näkemyksensä asiasta. Eräs heistä mainitsi erikseen kehittämiskohteena juuri vanhemmilta kerättävän palautteen hankaluuden. Aiheeseen vastaaminen koettiin hankalaksi ehkä juuri palautteen puuttumisen vuoksi.

”En tiä mikä se keino olis millä heiltä voisi tällaisia asioita selvittää, tulkin kautta tietysti. Siinä olis tosissaan yks tällönen haaste ja tutkimisen sekä kehittämisen paikka, että miten sitä palautetta niiltä perheiltä saadaan.” Pirkko

Asiasta löydettiin hyviä sekä huonoja puolia ja esille nostettiin esimerkiksi kommunikoinnin hankaluudesta johtuvat ongelmat tukitoimien ja tarpeiden kohtaamisessa. Tulkkipalvelujen parempi saanti olisi haastateltavien mielestä parantanut tukitoimien ja tarpeiden kohtaamista. Lisäksi henkilöstön vähäisyyden koettiin vaikuttavan lasten tarpeisiin ja tukitoimien järjestämismahdollisuuksiin.

”Kyllä ne minusta ihan kohtuullisesti kohtaavat nämä tukitoimet ja tarpeet. [- -]Sitä henkilöstöä sais olla kyllä vähän enemmän. Varsinkin siinä alkutilanteessa, että kun lapsi ei ymmärrä niin kädestä pitäen pystyttäis näyttämään. Sit olis myös aikaa enemmän selvittää tällaisia tilanteita, kun näille pitää kaikki niin hirveen konkreettisesti näyttää.” Meiju

”Kielikerhossakin tarvitaan oikeestaan se kaks ihmistä ja nää tarvii paljon toistoja. Riittävästi vaan henkilöstöä ja semmosta henkilöstöä, joka on motivoitunut näitten kans olemaan ja jolla on kokemustakin.” Meiju

Oman äidinkielen opetus koettiin yleisesti tukitoimien ja tarpeiden yhdistymistä parantavana asiana, mutta negatiivisena asiana haastateltavat mainitsivat opetuksen hankalan järjestämisen.

”Ja tavallaan, esiopetusikäisillähän on oikeus, jopa saada vähän sitä oman äidinkielen opetustakin. Mutta siinä on se pulma, että vanhempien pitäisi pystyä sinne kuljetamaan. Nehän on päiväsaikaan tietysti tunnit.” Katja

Tulkkipalveluiden saanti oli haastateltavien mukaan olennainen osa tukitoimien ja tarpeiden kohtaamista. Tulkin paikalla ollessa työntekijät saattoivat kysellä vanhemmilta palautetta ja kertoa heille lasten toiminnasta päiväkodissa. Haastateltavien mielestä tulkin käyttö mahdollisuuksia tulisi lisätä, sillä vanhemmille oli tärkeää pystyä kertomaan heidän lastensa päivittäisestä toiminnasta päivähoitossa sekä esimerkiksi lasten kehittymisestä kielenopiskelussa.

”Alussa hirveen vaikeeta, että ensikäynnillä meillä on aina tulkki ja saadaan silloin semmoset perusteet käytyä läpi. Tietysti se on hirveen kallista se tulkkipalvelu ja silloin kun on luku- ja kirjoitustaidottomia vanhempia niin meillä ei ole mitään yhteistä kieltä.” Pirkko

”Niille perheille ei voi niin paljoa kertoa, siitä lapsen päivästä ja silloin kun on kasvatust keskusteluja joissa on tulkki mukana ja vanhemmat kuulee puolen tunnin ajan miten me puhutaan heidän lapsista ja kerrotaan mitä ne leikkii ja piirtää ja laulaa ja muuta. Niin vanhemmat on siellä ihan tippa linssissä, niin mietitään että miksei niitä kokemuksia voi tarjota useammin niille perheille. Se on niin tärkeä niille kuulla, että lapsilla on kaikki ihan hyvin.” Pirkko

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia kuinka yhden Etelä-Savon kaupungin päivähoitossa tuetaan maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielenkehitystä ja millaisia tukitoimia kaupunki järjestää. Lisäksi miten tukitoimia pitäisi työntekijöiden mielestä kehittää, millaisia haasteita työ tuo päivähoiton työntekijän arkeen sekä miten järjestetyt tukitoimet ja maahanmuuttajaperheiden tarpeet kohtaavat. Valitsimme aiheen sen yhteiskunnallisen ajankohtaisuuden vuoksi ja siksi, että monikulttuurinen varhaiskasvatustyö kiinnostaa meitä molempia. Aiheen mielekkyyden ja kiinnostavuuden vuoksi opinnäytetyön tutkimusta oli ilo tehdä ja saimme paljon uutta tietoa aiheesta.

Haastateltavien valinnassa pidimme tärkeinä kriteereinä heidän ammatillista osaamistaan ja kokemustaan monikulttuurisesta varhaiskasvatustyöstä. Valitsimme haastateltavat päivähoiton eri toimista, jotta saisimme mahdollisimmat kattavat, luotettavat ja monipuoliset tutkimustulokset. Luotettavuutta opinnäytetyömme tutkimukseen toivat muun muassa suorat lainaukset litteroiduista haastatteluista sekä tarkat kuvaukset tutkimuksen kaikista vaiheista. Mielestämme tutkimukselle asetetut yleiset luottamuksellisuuden kriteerit täyttyvät opinnäytetyössämme.

Haastattelut toteutimme teemahaastattelurunkoa käyttäen ja se osoittautui toimivaksi menetelmäksi juuri tässä tapauksessa. Haastatteluaineistosta saimme merkityksellistä ja tutkimuskysymyksiimme vastaavaa tietoa. Monikulttuurinen varhaiskasvatustyö osoittautui vielä monipuolisemmaksi tutkimusaiheeksi kuin osasimme odottaa ja haastateltavat kertoivat mielellään omia kokemuksiaan sekä ajatuksiaan työstään ja sen kehittämistarpeista.

Löysimme vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiimme haastatteluaineistoa analysoimalla. Haastateltavilta saamamme tieto vastasi parhaiten kysymyksiimme kielen kehityksen tukitoimista sekä niiden kehittämistarpeista. Enemmän tietoa olisimme toivoneet päivähoiton työntekijöiden haasteista sekä tukitoimien ja tarpeiden kohtaamisesta.

Selvitimme haastatteluaineistosta millaisia tukitoimia kaupunki järjestää ja lisäksi saimme paljon tietoa erilaisista päivähoitossa käytetyistä menetelmistä kielenkehityksen tukemisessa. Haastatteluaineistosta kävi ilmi, että tukitoimia ja menetelmiä on

paljon ja niitä käytetään monipuolisesti kaikissa päivähoiton toimissa. Kaupungin järjestämiä tukitoimia olivat esimerkiksi S2 -opettajan sekä KELTO:n palvelut. Päivähoitossa käytetyistä menetelmistä esiin nousivat useimmiten asioiden toistaminen, erilaiset muistipelit ja lapsen oman äidinkielen oppimisen tukeminen. Tukitoimista ja käytetyistä menetelmistä saamamme tiedot vastasivat kattavasti tutkimuskysymykseemme tukitoimien järjestämisestä. Erityisesti tukitoimia mietittäessä tulisi kiinnittää huomiota peruspäivähoidon arkisiin menetelmiin sekä materiaaleihin. Haastateltavat toivat esiin hyvin suunnitellun peruspedagogiikan ja oppimisympäristön tärkeyden, joita painotetaan myös Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Tämä näkyy erään haastateltavan lausumassa siinä, että ”[- -] se rakentuu oikeestaan se muu materiaali sellaseen hyvään, perus pedagogiikkaan”. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2010, 9–11) on tietyt vaatimukset opetuksen ilmapiirille, työtavoille ja oppimisympäristölle. Hyvin suunnitellussa ja turvallisessa oppimisympäristössä lapsi kehittää sanavarastoaan, jolloin luovuus ja mielikuvitus pääsevät kehittymään parhaiten.

Tuloksista käy ilmi Rädyn korostama äidinkielen merkitys uuden kielen opettelussa. Haastateltavat kertovat kuinka maahanmuuttajavanhemmat hankaloittavat lasten äidinkielen kehittymistä sekä suomen kielen oppimista antamalla kotona huonon suomen kielen mallin. Eräs haastateltava mainitsee, että ”aina täytyy huomioida se, että täytyy tukea sen lapsen oman vahvan äidinkielen kehittymistä. Että meidän täytyy aina jaksaa puhua myös siitä, että lapsille on tärkeää, että olisi se yksi yhteinen kotikieli ja tunnekieli, joka olisi erittäin vahva”. Rätty (2002, 155) käsittelee äidinkielen merkityksen osana sitä, kuinka toisinaan maahanmuuttajavanhemmat eivät ymmärrä, miksi on tärkeää opettaa ja puhua lapsille omaa äidinkieltään. He kärsivät omasta puutteellisesta suomen kielen taidostaan ja luulevat antavansa lapsille paremmat edellytykset puhumalla suomea myös kotona.

Kysymykseemme tukitoimien kehittämisestä saimme vastauksia monipuolisesti. Haastateltavat kertoivat avoimesti mielipiteitään ja kehittämisehdotuksiaan tukitoimien kehittämistarpeista ja esiin nousi monia eri kehittämiskohtia. Tärkeimpinä kehittämistarpeina haastateltavat mainitsivat lisätyövoiman saamisen hankaluuden, työntekijöiden koulutuksen puutteen ja KELTO:jen sekä S2 -opettajien vähäisen määrän. Lisäksi hieman yllättävänäkin kehittämistarpeena esiin nousivat puutteet kaupungin lastensuojelun ja perhetyön alueella. Työntekijöiden koulutuksen puute olikin yksi olen-

naisimmista kehityksen kohteista, joka eräs haastateltava tuo esille *”tietysti sitten jos meidän koulutukseen panostettais eli niiden jotka tätä työtä haluaa tehdä niin järjestettäis täydennyskoulutuksia tähän hommaan”*. Koulutuksen tuottama ammatillinen tieto ja kokemus luovat perustan kasvattajayhteisön osaamiselle. Toimintaa pyritään jatkuvasti kehittämään kasvattajayhteisön toimesta dokumentoimalla ja arvioimalla. Olennaista ammatillisen osaamisen kehittämisessä on huomioida varhaiskasvatuksen muuttuvat tarpeet. (Stakes 2005, 16–17.)

Haastatteluaineistosta selviää myös millaisia haasteita vieraskielinen lapsi tuo päiväkotiryhmän työntekijälle. Haasteita työhön toivat hankaluudet maahanmuuttajavanhempien kohtaamisessa, haasteet lasten kielenkehityksessä, maahanmuuttajataustaisten lasten kokonaisvaltainen huomioiminen osana lapsiryhmää sekä lasten traumaattisten kokemusten kohtaaminen ja niiden käsitteleminen. Eniten työhön vaikuttavina haasteina koettiin hankaluudet kulttuureihin tutustumisessa sekä yhteneväisen linjan saavuttamisessa työntekijöiden suhtautumisessa maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä. Haastatteluista nousee esiin, kuinka tärkeää on, että työyhteisöllä on yhteneväinen linja maahanmuuttajataustaisten lasten tasa-arvoisessa kohtelussa. Tasa-arvoinen kohtelu takaa lapselle turvallisen olon sekä oppimisen varhaiskasvatuksessa. *”Toisinaan on haasteena saada oma työyhteisö ymmärtämään se oikeutus, että näitä pienet lapset, jotka tulee muualta tarvii enemmän joissakin kohdissa.”* Hassinenkin (2009, 146) toteaa, että päivähoidon keskeisimpänä haasteena on varmistaa lapsen turvallinen oppiminen varhaiskasvatuksessa. Pienikin lapsi ymmärtää asiat helposti aikuisten äänensävyistä, ilmeistä sekä asenteista.

Neljännän tutkimuskysymyksemme aihe nosti esiin tukitoimien ja tarpeiden kohtaamisen puutteesta johtuvat ongelmat ja niiden tiedostamisen. Varsinkin palautteen saaminen maahanmuuttajavanhemmilta koettiin isoksi haasteeksi, sillä palautetta oli haastateltavien mukaan lähes mahdoton saada ilman paikalla olevaa tulkkia. Ilman vanhemmilta saatavaa säännöllistä ja luotettavaa palautetta on hankala todeta kuinka tukitoimet ja tarpeet todella kohtaavat. Tulisikin aktiivisesti yrittää kehittää uusia keinoja päivähoidon henkilöstön ja maahanmuuttajavanhempien kommunikoinnin avuksi. *”Siinä olis tosissaan yks tämmönen haaste ja tutkimisen sekä kehittämisen paikka, että miten sitä palautetta niiltä perheiltä saadaan”*. Jos yhteistä kieltä vanhempien kanssa ei ole, tulee päivähoidon työntekijöiden käyttää tulkkia. Lasta ei koskaan saa käyttää tulkkina, vaikka hän olisi omaksunut suomen kielen nopeammin kuin van-

hempansa. Maahanmuuttajaperheen kanssa työskentelyyn on erityisesti alkuvaiheessa varattava aikaa. (Räty 2002, 165–166.)

Kokonaisuudessaan opinnäytetyömme prosessi oli opettavainen ja antoi merkittävää tietoa ja taitoa tulevaisuuden töitämme varten. Prosessi kulki sujuvasti ennalta suunnittelemamme aikataulun mukaisesti eikä suurempia ongelmia ollut. Sopivien haastattelujen löytyminen oli helppoa ja kaikki kysymämme haastateltavat suostuivat haastatteluihin mielellään, sillä aihe oli heidänkin mielestään mielenkiintoinen ja ajankohdainen. Suurimpana ongelmanamme oli sopivan lähdekirjallisuuden löytyminen tiettyihin aihealueisiin liittyen. Esimerkiksi äidinkielen merkityksestä olisimme toivoneet lisää materiaalia, mutta sitä ei pitkien etsintöjen jälkeen löytynyt toivomallamme tavalla. Haastavana prosessissamme koimme erityisesti teemahaastattelupohjien kysymysten rakentamisen. Kuitenkin saimme rakennettua haastattelupohjat, joiden avulla saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Mielestämme saimme kattavia vastauksia tutkimuskysymyksiimme ja pystyimme herättämään keskustelua haastateltavien työyhteisöissä. Olemme varmoja, että opinnäytetyömme tutkimuksesta on paljon hyötyä kyseisen kunnan päivähoiton kehittymiselle. Saimme lisäksi myös itse tutustuttua aiheeseen monipuolisesti opinnäytetyömme prosessin kautta. Koemme, että opinnäytetyötämme varten asettamamme tavoitteet ovat prosessin aikana toteutuneet.

Jatkotutkimusehdotuksina työstämme esiin nousi muun muassa millaista tietoa ja taitoa päivähoiton työntekijät tarvitsevat maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa työskennellessä ja miten kerätä luotettavaa palautetta maahanmuuttajavanhemmilta halvemmin, kuin tulkkipalveluja käyttäen. Lisäksi tutkimusaineistosta ilmenevät puutteet kaupungin lastensuojelun ja perhetyön alueella ovat mielestämme hyvä jatkotutkimuksen aihe.

LÄHTEET

- Arnberg, Lenore 1989. Tavoitteena kaksikielisyys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Alijoki, Eila 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Eskola, Jari. & Suoranta, Juha. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.
- Hassinen, Sirje 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Oy Finn Lectura Ab Helsinki.
- Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2005. Helsingin kaupungin päivähoidon suomi toisena kielenä (S2) –suunnitelma WWW-dokumentti:
http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/4e5e3d004a176e1e94a1fc3d8d1d4668/05_12_ph.pdf?MOD=AJPERES. Luettu 2.2.2012.
- Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsijärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Hirvonen, Johanna 2011. Tutkimus- ja kehittämisosaaminen, luentomateriaalit syksy 2011. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Jarasto, Pirkko, Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Kokkonen, Laura 2009. Opinnäytetyö: Maahanmuuttajataustaisten lasten kaksikielisyys ja kulttuuri-identiteetin tukeminen päiväkotiryhmässä. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Korpilahti, Pirjo. Kaksikielisyys ja kielihäiriöt. Teoksessa Korpilahti, Pirjo, Aaltonen, Olli & Laine, Matti (toim.) 2010. Kieli ja Aivot. Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus, Turun yliopisto, 146–151.

Lastentarhanopettajaliitto WWW-sivu:

http://www.lastentarha.fi/portal/page?_pageid=535,475665&_dad=portal&_schema=PORTAL Ei päivitystietoja. Luettu 10.11.2011.

Lastentarhanopettajaliitto 2007. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja WWW-dokumentti:

<http://www.lastentarha.fi/pls/portal/docs/PAGE/LTOL/01LTOL/00LTOL/06JULKAI SUT/ESITTEET/ERKKA.PDF>. Ei päivitystietoja. Luettu 10.11.2011.

Leiwo, Matti 1986. Lapsen kielen kehitys. HAKAPAINO OY: Helsinki.

Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. 2006. Näkökulmia kehityspsykologiaan: kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY.

Maahanmuuttovirasto 2012. Sanasto. WWW-sivusto:

<http://213.138.145.18/netcomm/content.asp?path=2761>. Luettu 23.2.2012. Ei päivitystietoja.

Nurmilaakso, Marja, Välimäki Anna-Leena (toim.) 2011. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: yliopistopaino.

Opetushallitus 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Tampere 2010. www-dokumentti:

http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf. Luettu: 8.3.2012.

Opetushallitus 2008. Suomen sanoin – monin tavoin. Suomi toisena kielenä opetus perusopetuksessa. Helsinki 2008. www-dokumentti:

http://www.oph.fi/download/121984_S2_perusopetuksessa_esite_2008.pdf. Luettu 26.1.2012.

Piager, Jean & Inhelder, Bärbel 1977. Lapsen psykologia. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Sarmavuori, Katri 2003. Alkuaskelet äidinkieleen ja kirjallisuuteen. Helsinki: Valo-paino.

Silvén, Maarit. Lapsen varhainen kaksikielisyys. Teoksessa Korpilahti, Pirjo, Aalto-nen, Olli & Laine, Matti (toim.) 2010. Kieli ja Aivot. Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus, Turun yliopisto, 139–145.

Skutnabb-Kangas, Tove 1988. Vähemmistö, kieli ja rasismi. Oy Gaudeamus Ab, Hel-sinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Päivähoito.

WWW-sivusto http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille/paivahoito. Luettu 10.11.2011. Päivitetty 20.10.2010.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Stakes.

<http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983ED1544FE490A1E2690175BE26/0/vasu.pdf>.

Schadewitz, Katri 2011. Kansainvälisyysosaaminen, luentomateriaalit kevät 2011. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Lat-via: Livonia Print.

Vilka, Hanna. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vygotsky, Lev Semenovich. 1962. Thought and language. Massachusetts: Massachu-setts Institution of Technology

LTO

- Vieraskielinen lapsi osana päivähoitoryhmää
  - sopeutuminen
  - monikulttuurinen työ
  - yhteistyö perheen kanssa
  - moniammatillinen työ

- Kielenkehityksen tukeminen
  - tukitoimet
  - käytännön esimerkit
  - käytettävät materiaalit
  - yhteistyö kumppanit

- Työn haasteet ja kehittämistarpeet LTO:n näkökulmasta
- Kuinka tukitoimet ja tarpeet kohtaavat

KELTO

- Vieraskielinen lapsi erityislastentarhaopettajan asiakkaana
  - sopeutuminen
  - monikulttuurinen työ
  - yhteistyö perheen kanssa
  - moniammatillinen työ

- Kielenkehityksen tukeminen ja arviointi
  - tukitoimet
  - käytännön esimerkit
  - käytettävät materiaalit
  - yhteistyö kumppanit

- Työn haasteet ja kehittämistarpeet
- Kuinka tukitoimet ja tarpeet kohtaavat

S2 -OPETTAJA

- Maahanmuuttajalapsen ohjaaminen
  - Kuinka huomioit maahanmuuttajataustaisen lapsen opetustilanteessa yksilönä ja osana S2 -ryhmää?

- Kielenkehityksen tukeminen ja arviointi
  - tarvittavat lomakkeet, testit ja kyselyt
  - käytännön esimerkkejä kielenkehityksen tukemisesta

- S2 -opetus osana päivähoitoa
  - kuinka usein
  - ryhmäkoko

- S2 -opettajan työn kehittämistarpeet ja haasteet

- Kuinka tukitoimet ja tarpeet kohtaavat